

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล
 - 1.1 ความหมายบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 1.2 ทฤษฎีการบริหารสถานศึกษา
 - 1.2 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 1.3 ความหมายของยุคดิจิทัล
 - 1.4 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล
 - 1.5 แนวคิดทฤษฎีของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครู
 - 2.1 ความหมายของประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน
 - 2.2 แนวทางในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัล
 - 2.3 หลักคิดการพัฒนาครู
 - 2.4 การจัดการเรียนรู้ของครูยุคดิจิทัล
3. บริบทสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยต่างประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยในประเทศ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่โดยมีหลักเกณฑ์ มีหลักวิชาการมาประยุกต์กับความสามารถ และมีการใช้ยุทธศาสตร์คู่กันไปกับยุทธศิลป์ ทั้งนี้ภายใต้สภาพโลกาภิวัตน์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงฉับไว ผู้บริหารจึงต้องมีการปรับตัวในการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษามากกว่ายุคที่ผ่านมา นอกจากการจัดการองค์กรภายในส่วนใหญ่ให้มีระบบดำเนินการไปได้ราบรื่นแล้ว จะต้องสามารถเผชิญ และเอาชนะวิกฤตต่าง ๆ ได้ดี ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

ความหมายบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

ความหมายบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทมากมายในการจัดการองค์การการศึกษา ให้ประสบความสำเร็จ นวัตกรรมให้บรรลุเป้าหมายเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร และผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของบทบาทผู้บริหารสถานศึกษา ไว้ดังนี้

นคร ปราภมณตรี (2564 : 125) กล่าวว่า บทบาทผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในองค์กร ผู้บริหารจะต้องมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษา มองเห็นแนวทางในการแก้ปัญหาที่ทำให้นักเรียนไม่ประสบความสำเร็จในการเรียน ครูเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้บริหารไม่อาจมองข้ามได้ เพราะครูเป็นผู้ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด เป็นผู้อบรมสั่งสอนและถ่ายทอดความรู้ไปยังนักเรียน การสอนที่ดีของครูเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน ผู้บริหารจึงควรให้การสนับสนุนครู โดยหาวิธีส่งเสริม พัฒนาครูในทุกด้าน ซึ่งจะส่งผลให้ครูมีความมั่นใจ มีความมั่นคงในอาชีพ และมีกำลังใจในการพัฒนาการเรียนการสอน ผู้บริหารโรงเรียนต้องส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถมากยิ่งขึ้นเพื่อการปฏิบัติหน้าที่การงานได้อย่างเต็มศักยภาพ อันจะนำมาซึ่งความสำเร็จในการจัดการศึกษาของโรงเรียน

วาสนา สุตหนองบัว (2564 : 164 -173) กล่าวว่า บทบาทผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีคุณสมบัติ ทักษะในการบริหารงานให้สอดคล้องกับแนวความคิดและความต้องการของครูด้วยการมีความรู้ทักษะ ความสามารถมีความเป็นผู้นำ มีวิสัยทัศน์มีคุณธรรมจริยธรรมที่ดีงาม ซึ่งจะช่วยส่งเสริมสนับสนุนในการขับเคลื่อนและพัฒนาการศึกษาในสถานศึกษายุคปัจจุบัน ร่วมกันจัดตั้งองค์การเพื่อกิจการบริการสาธารณะตามอำนาจหน้าที่ เพื่อให้เกิดความคุ้มค่า เป็นประโยชน์ และให้บริการประชาชนอย่างทั่วถึง

ฐิตินันท์ นันทะศรี และคณะ (2564 : 95-96) กล่าวว่า บทบาทผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง คุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสร้างให้เกิดขึ้นโดยการแสดงความใส่ใจ และสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้คนที่ตนเองนำกระตุ้นให้พวกเขาแสดงบทบาทใหม่ ๆ และจัดโอกาสให้มีการพัฒนาวิชาชีพ การส่งเสริมสนับสนุนสภาพแวดล้อมการเรียนการสอนด้วยทรัพยากรที่เหมาะสม มีการประเมินผลงานที่เปิดเผยและโปร่งใส มีการสังเกตชั้นเรียน มีส่วนร่วมในการพัฒนาวิชาชีพและกระตุ้นให้มีการผลิตนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนประกอบกับศตวรรษที่ 21 เป็นยุคของเศรษฐกิจฐานความรู้ที่ปัจจัยการผลิตและการแข่งขันกำลังเปลี่ยนแปลงไปเป็นปัจจัยที่ไม่อาจจับต้องได้มากขึ้น เช่น ความรู้ เทคโนโลยีสารสนเทศและการค้าข้ามประเทศที่อาศัยวัฒนธรรมเป็นสื่อ

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2561 : 308-309) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปฏิรูปนั้นต้องมีการใช้ภาวะผู้นำที่เหมาะสม ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

ภาวะการแข่งขันที่ไร้พรมแดนภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจและภาวะที่มีทรัพยากรจำกัด ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ด้วยข้อผูกพันต่อการให้บริการสาธารณะ และมีความสามารถกระตุ้นให้บุคลากรในองค์กรได้ใช้ศักยภาพที่ดี บุคลากรในสถานศึกษามีความพึงพอใจ สามารถทำงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด สร้างพันธมิตรทั้งภายในและภายนอกองค์กร

บรรจง ลาวะลี (2560 : 207) กล่าวว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้ขับเคลื่อนการศึกษามีประสิทธิภาพ นักวิชาการหลายคนให้ความคิดเห็นว่าการสำเร็จหรือความล้มเหลวในการบริหารสถานศึกษานั้น ส่วนสำคัญขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษาเป็นหลัก ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่จะต้องมีไหวพริบ ทักษะ กระบวนการคิดในการบริหารสถานศึกษาให้มีความทันสมัย กับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป

จิราภา เพียรเจริญ (2556 : 60) กล่าวว่า วัฏจักรของบทบาทผู้บริหาร หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้นำหรือผู้บริหารแสดงออกมาโดยสังคมคาดหวังว่า ผู้บริหารหรือผู้นำจะต้องแสดงออกตามหน้าที่ของตำแหน่งบริหารให้สอดคล้องกับหน้าที่ตามแผนการในการปฏิบัติงาน

บรูมและเซลซนิก (Broom & Selznick, 1973 : 34-35) ได้อธิบายถึงคำว่า “บทบาท” โดยจำแนกไว้ 3 บทบาท ดังนี้

1. บทบาทของผู้บริหารที่คาดหวังหรือบทบาทในอุดมคติ (Socially Prescribed or Ideal Role) เป็นบทบาทหน้าที่ของตำแหน่งที่ถูกกำหนดไว้
2. บทบาทของผู้บริหารที่ควรกระทำ (Perceived Role) เป็นบทบาทที่แต่ละบุคคลเชื่อว่าควรจะทำหน้าที่ของตำแหน่ง อาจจะไม่ตรงกับบทบาทในอุดมคติทุกประการ และแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล
3. บทบาทของผู้บริหารที่กระทำจริง (Performed Role) เป็นบทบาทที่บุคคลได้กระทำไปจริงตามความเชื่อความคาดหวัง ตลอดจนความกดดัน และโอกาสที่จะกระทำในแต่ละสังคม ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

สรุปได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างมากในการนำองค์กรขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จทางการศึกษา ไม่เพียงแต่การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการสร้างแรงบันดาลใจ และวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนให้กับองค์กร ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่จะต้องมีไหวพริบ ทักษะ กระบวนการคิด ในการบริหารสถานศึกษาให้มีความทันสมัยเข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป

ทฤษฎีการบริหารสถานศึกษา

อุกฤษฏ์ ดอนบรรเทา และเอกราช ไชยจิตพิมานเวช (2567 : 890-914) กล่าวว่า การบริหารและการจัดการสถานศึกษาหมายถึง กระบวนการในการทำงานโดยมีผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติ ภารกิจอย่างเป็นระบบในสถานศึกษาที่ดำเนินการ การบริหารงานในสถานศึกษาเป็นกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มผู้บริหารเพื่อต้องการพัฒนาหรือให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม ให้เป็นไปตาม

จุดมุ่งหมายของ หลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทและมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้ บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่องค์การได้กำหนดไว้และสามารถบริการทางการศึกษาแก่สังคมได้เป็นอย่างดี

จิตติวัธส์ หมั่นกิจ (2565 : 123-141) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงคุณภาพเป็นศิลปะที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งต่อนักบริหารที่จะนำพาองค์กรก้าวไปสู่ความสำเร็จ เนื่องจากผู้นำจะมีส่วนสำคัญในการกำหนดปัญหา ตัดสินใจ วางแผน และรับผิดชอบต่อความอยู่รอดหรือการพัฒนาของกลุ่มสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาแล้ว การที่จะเป็นผู้บริหารในระดับมืออาชีพนั้น ต้องมีวิสัยทัศน์ มองการณ์ไกล มีมุมมองในการบริหารการทำงานเชิงกลยุทธ์ รู้จักการประมวลวิเคราะห์ประเมินและตัดสินใจ ต้องมีวิสัยทัศน์ใหม่ในการบริหารจัดการให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องปรับแนวคิดในการบริหารจัดการบูรณาการที่เน้นการแก้ปัญหาและดำเนินการพัฒนาที่ผสมผสานชัดเจนทั้งเชิงนโยบายและภาคปฏิบัติ ต้องมีพฤติกรรมการบริหารแบบเชิงรุก เน้นผลงานหรือผลสำเร็จตามเป้าหมายและคุณภาพ ผู้นำควรที่จะสร้างวัฒนธรรมองค์กรปลูกจิตสำนึกให้บุคลากรมีความรักองค์กรสร้างความผูกพันทางใจที่มีอยู่ในตัวบุคคลกับองค์กรของตนถ้าตัวบุคคลใดปฏิบัติงานด้วยใจที่ผูกพันในความรักองค์กร แล้วก็จะส่งผลให้งานนั้นมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

พิกุล นามสูง (2565 : 35) กล่าวว่า การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ระบบการศึกษาจำเป็นต้องปรับตัว ดำเนินการปฏิรูป การจัดการเรียนรู้ โดยไม่ใช่แค่การปฏิรูปเพียงครั้งคราว แต่ต้องเป็นการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษาต้องพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านสาระวิชาหลัก และทักษะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบด้วย 3 ทักษะ คือทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านชีวิตและอาชีพ ทักษะด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร ดังนั้น โรงเรียนในศตวรรษที่ 21 จำเป็นที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนการจัดการศึกษา ตั้งแต่การจัดการหลักสูตรที่เน้นให้นักเรียน ได้สัมผัสกับความเป็นจริงหรือเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันที่สามารถนำไปใช้ได้จริง และไม่จำกัดอยู่แต่ในห้องเรียนเท่านั้น แต่นักเรียนสามารถที่จะศึกษาค้นคว้าได้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ และครู นักเรียนสามารถที่จะเชื่อมโยงเนื้อหาเข้าสู่ชุมชนคลังแห่งความรู้ทั่วโลก ครูเองจะเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ไปเป็นผู้สนับสนุนช่วยเหลือ คอยให้คำแนะนำส่วนนักเรียนเองก็จะเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้คอยรับความรู้ เพียงอย่างเดียวไปเป็นผู้ที่ต้องศึกษา ค้นคว้า หาข้อมูล และปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการเรียนรู้เพื่อสร้าง องค์ความรู้อย่างยั่งยืน และเป็นการปลูกฝังให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการเรียนรู้ตลอดเวลาจนเป็นวัฒนธรรม จะทำให้การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพตอบสนองความต้องการของเยาวชน สังคมและตลาดแรงงานทั้งในปัจจุบันและอนาคต

รัชฎาภรณ์ ทิพย์กาญจน์รัตน์ และเดือนใจ ดลประสิทธิ์ (2563 : 124-125) กล่าวว่า คุณลักษณะและบทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องมีความชำนาญในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) ผู้บริหารต้องทำความรู้จักกับการเปลี่ยนแปลง 2) ผู้บริหาร

ต้องสร้างการเปลี่ยนแปลง 3) ผู้บริหารต้องปฏิรูปเป็นนักคิด นักพัฒนา พันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก มีวิสัยทัศน์ในการบริหารงานที่พร้อมรับมือกับเปลี่ยนแปลง ไม่ยึดมั่นถือมั่นต่อสิ่งใด ๆ 4) ผู้บริหารต้องเป็นตัวแทนความเปลี่ยนแปลง 5) ผู้บริหารต้องบริหารงานแบบประชาธิปไตย 6) ผู้บริหารต้องเป็นผู้ประสานงานในองค์กรให้เกิดการทำงานที่ราบรื่น 7) ผู้บริหารต้องพยายามประนีประนอมไม่ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความขัดแย้งในองค์กร 8) ผู้บริหารต้องประชาสัมพันธ์สนับสนุนให้ทุกคนจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน 9) ผู้บริหารต้องประชาสัมพันธ์ให้ความช่วยเหลือผู้ร่วมงานทุกเรื่องรู้สึกห่วงใยตลอดเวลา มีการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ให้ความช่วยเหลือผู้ร่วมงานการพัฒนาบุคลากรจะดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทุกคนมีความก้าวหน้าในอาชีพอยู่เสมอ มีการให้อภัยเพื่อนร่วมงาน ไม่มีการดักเตือนอย่างรุนแรงผู้ร่วมงานจะมีความสุขในการทำงานและเป็นกัลยาณมิตรกับทุกคน

สรุปได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีทฤษฎีการบริหารสถานศึกษา มีความจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ สถานศึกษาต้องมีการปรับตัว พร้อมรับมือกับสถานการณ์ในการพัฒนาครู พัฒนาเด็ก เป็นเสมือนแม่ทัพในสนามรบ หากแม่ทัพเก่งจะนำพาทัพไปสู่เป้าหมายที่ดี จะสามารถนำสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา (The role of educational school administrators) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษา การบริหารจัดการสถานศึกษา การกำหนดทิศทาง วางแผน นโยบาย มีวิสัยทัศน์มองการณ์ไกลในการพัฒนาบุคลากรในองค์กร เพื่อให้ขับเคลื่อนการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านกล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ไว้ดังนี้

ภคพร เลิกนอก และเอกราช โฆษิตพิมานเวช (2564 : 11) กล่าวว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมและพัฒนากิจการจัดการเรียน ดังนี้

1. การส่งเสริมและพัฒนากิจการจัดการเรียนรู้ของครู ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริม และช่วยพัฒนากิจการจัดการเรียนรู้ของบุคลากรทางการศึกษาให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่วางไว้ มีการกำหนดมาตรฐานในการเรียนรู้ รวมถึงนโยบาย และแผนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง สิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการประกอบด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้อบรมสร้างเสริมและพัฒนาครูให้มีคุณลักษณะที่ดีในการเรียนรู้ การพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพ มีสาระสำคัญ ซึ่งจะได้กล่าวถึงตามลำดับ ดังนี้

1.1 การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายในการจัดการเรียนรู้วิสัยทัศน์และเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรถ่ายทอดและชี้แจงครู ให้มีความเข้าใจตรงกันในการจัดการเรียนรู้ สิ่งสำคัญการยึดผู้เรียนทุกคนให้ผู้เรียนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้

การพัฒนาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน นำมาผสมผสานอย่างเหมาะสม มุ่งให้ผู้เรียนมีการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

1.2 การพัฒนาครูให้มีคุณลักษณะที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้ สิ่งสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องตระหนัก ในการส่งเสริมและพัฒนาครู ให้มีทักษะในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่มุ่งผลสัมฤทธิ์แก่ผู้เรียนเป็นหลัก ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ในการใช้ชีวิตกับสังคมได้อย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดี

1.3 การพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพ ครูจะต้องได้รับการส่งเสริมประสบการณ์ ความรู้ การได้รับการฝึกอบรม และนำมาใช้กับการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ในการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ และต่อเนื่องโดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีบทบาทและหน้าที่ในการพัฒนาครูให้สามารถทำหน้าที่เป็นเหมือนครูมืออาชีพ คือ

1.3.1 ส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาความเป็นมืออาชีพของครู เช่น ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ด้านพัฒนาทักษะการสอน เป็นต้น

1.3.2 ส่งเสริมและเข้าร่วมกับครูผู้สอนเพื่อสร้างความเป็นชุมชนแห่งวิชาชีพ

1.3.3 ส่งเสริมและกระตุ้นการใช้ปัญญา

1.3.4 ให้การสนับสนุนครูเป็นรายบุคคล ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเอาใจใส่และให้กำลังใจครูแต่ละคนอย่างใกล้ชิด

2. การพัฒนาสื่อการเรียน และสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้

2.1 การบริหารจัดการ การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ทำได้หลายวิธีขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์

2.2 การบริหารสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้อง วิเคราะห์ความต้องการวางแผนในการจัดหา จัดระบบการใช้ การบำรุงรักษาของ สิ่งอำนวยความสะดวก และพัฒนาครูผู้เรียน และบุคลากรให้มีความรู้ในการใช้ตลอดจนการกำกับติดตาม ประเมินผลการใช้ ปรับปรุงและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3. การส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการส่งเสริม และพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์ในการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา การพัฒนาครูให้มีคุณลักษณะที่ดีในการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพ และพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนที่สำคัญ ได้แก่ กิจกรรมการสร้างเสริมทักษะการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ และกิจกรรมเสริมทักษะชีวิต

วริญญาภรณ์ สุภาศิริธนานนท์ (2563 : 208-212) กล่าวว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในประเทศไทยนั้น ควรประกอบด้วยบทบาท 5 ประการ ดังนี้

1. บทบาทตามที่กำหนด หมายถึง บทบาทในสังคม กำหนดไว้ว่าเป็นรูปแบบของบทบาทในตำแหน่งหน้าที่ ที่ถูกกำหนดตามบริบทของลักษณะงาน

2. บทบาทที่ผู้เกี่ยวข้องคาดหวัง หมายถึง บทบาทหรือรูปแบบของพฤติกรรมที่คนอื่น (ผู้เกี่ยวข้อง) มีความคาดหวังว่าอยู่ในตำแหน่งจะถือปฏิบัติ

3. บทบาทตามอุดมคติของผู้อยู่ในตำแหน่ง หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมที่บุคคลผู้อยู่ในตำแหน่งคิด และเชื่อว่าเป็นบทบาทของตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่ เช่น ผู้บังคับบัญชาคิดว่าตนมีหน้าที่ควบคุมการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาแต่ไม่ต้องไปใส่ใจกับปัญหาส่วนตัวของผู้ใต้บังคับบัญชา ดังนั้นบทบาทของผู้อยู่ในตำแหน่งอาจจะสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับบทบาทที่กำหนด และก็จะตรงหรือไม่ตรงกับบทบาทที่ผู้เกี่ยวข้องคาดหวัง

4. บทบาทที่ปฏิบัติจริง หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารปฏิบัติกับผู้ร่วมงานนั้นอาจจะไม่เป็นตามความคาดหวัง

5. บทบาทที่ผู้อื่นรับรู้ หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่ผู้อื่นได้รับทราบเกี่ยวกับการปฏิบัติบทบาทของผู้อยู่ในตำแหน่ง ดังนั้นเมื่อผู้อยู่ในตำแหน่งปฏิบัติบทบาทโดยแสดงพฤติกรรมอย่างหนึ่งผู้ที่ได้พบเห็นอาจรับรู้พฤติกรรมหรือบทบาทนั้นในทางที่แตกต่างกันไป และอาจแตกต่างไปจากบทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่งด้วย

บรรจง ลาวะลี (2560 : 213) กล่าวว่า บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาต้องแสดงบทบาทความเป็นผู้นำและนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามภารกิจของสถานศึกษา สามารถพัฒนาผู้เรียน พัฒนาบุคลากรให้สามารถดำรงชีวิตบนโลกที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้อย่างมีความสุข อีกทั้งสามารถนำสถานศึกษาเป็นต้นแบบในการพัฒนาที่มีการแข่งขันกันสูงให้ประสบความสำเร็จ ดังนั้นผู้บริหารต้องคำนึงถึงบทบาทของตนเอง ดังนี้

1. ผู้บริหารต้องทำความรู้จักกับการเปลี่ยนแปลงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมาจากการแข่งขันที่ไร้พรมแดน โลกกำลังอยู่ในยุคของเทคโนโลยีและข่าวสารความรู้เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดความได้เปรียบ

2. ผู้บริหารต้องสร้างการเปลี่ยนแปลง หมายถึง การบริหารจัดการในการสนับสนุนสถานศึกษาและบุคลากรในองค์กรให้มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นตัวแปรสำคัญในการสร้างกลยุทธ์แล้วนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติ โดยให้คนในองค์กรมีความรู้ความเข้าใจ ร่วมกันกำหนดทิศทาง เพื่อประสิทธิภาพของงาน

3. ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำของการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีการคิดวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรคของสถานศึกษาที่บริหารอยู่เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาให้ก้าวหน้า

4. ผู้บริหารต้องเป็นผู้ปฏิรูป คิดวิเคราะห์ พัฒนา เป็นผู้นำทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า มีวิสัยทัศน์ก้าวไกลในการบริหารจัดการงาน และพร้อมรับกับเปลี่ยนแปลง

5. ผู้บริหารต้องบริหารจัดการงานแบบประชาธิปไตย การรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรทุกคนสามารถช่วยกันคิดแก้ไขปัญหาาร่วมกันได้

6. ผู้บริหารต้องเป็นผู้ประสาน คือ สามารถให้คนในองค์กรปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินงานมีความชัดเจน สะดวก ไม่ติดปัญหา ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน และประสานงานนอกองค์กรให้เกิดภาคีเครือข่ายร่วมคิด ร่วมจัดการศึกษา

7. ผู้บริหารต้องเป็นคนที่มีความประณีตประณีต ไกล่เกลี่ย ลดความขัดแย้งในองค์กรได้

8. ผู้บริหารต้องเป็นนักประชาสัมพันธ์ กำหนดให้ผู้ได้บังคับบัญชามีรายงานผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ และประชาสัมพันธ์ให้คนในองค์กรทราบร่วมกัน

9. ผู้บริหารต้องเป็นผู้ประชาสัมพันธ์ ให้ความช่วยเหลือผู้ร่วมงานทุกเรื่อง มีความใส่ใจผู้ร่วมงาน มีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อความก้าวหน้าในอาชีพ และเป็นกัลยาณมิตรกับทุกคน

เดอร์ริก (Derick, 2019 : 252) กล่าวว่า บทบาทของผู้บริหารในยุคสมัยใหม่ จำเป็นต้องมีความหลากหลาย สามารถปรับตัวให้กับทุกสถานการณ์ สรุปได้ 9 บทบาท ดังนี้

1. บทบาทในฐานะผู้นำ (Roles school leader) ประกอบด้วยการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ (Being an effective leader) โครงการจัดหาทุนอุปถัมภ์โรงเรียน การพัฒนาการประเมินผลครูผู้สอน และนโยบาย การพัฒนาโรงเรียน เป็นต้น

2. บทบาทในฐานะผู้รักษาระเบียบวินัยของผู้เรียน (Role in Student Discipline) เป็นงานส่วนหนึ่งของผู้บริหาร คือ การรักษาระเบียบวินัยของนักเรียนที่ผู้บริหารต้องสร้างความเข้าใจให้แก่ครูทุกคน เพื่อให้ครูตั้งเป้าหมายในการนำไปใช้กับนักเรียนให้เกิดประสิทธิภาพ

3. บทบาทในฐานะผู้ประเมิน (Role as a Teacher Evaluator) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องกำหนด วางแผน นโยบายในการติดตามประเมินผลงานของครูทุกปี เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน รวมไปถึงกระบวนการทำงานของครูในรูปแบบใหม่ให้ทันต่อยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ อีกทั้งผู้บริหารต้องมีกระบวนการในการประเมินอย่างมีคุณธรรม มีธรรมาภิบาล มีการแนะนำถึงข้อดีข้อเด่น รวมไปถึงข้อบกพร่องที่ต้องปรับปรุงในการปฏิบัติงานให้มีคุณภาพมากที่สุด

4. บทบาทในการพัฒนา การดำเนินงาน และการประเมินโครงการ (Role in Developing, Implementing, and Evaluating Programs) บทบาทสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมียุทธศาสตร์การบริหารจัดการในการพัฒนาประสิทธิภาพของผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษาอาจจะต้องมีการจัดโครงการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ มีความครอบคลุมในหลักสูตรการเรียนการสอน ต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีการติดตามในการประเมินทุกปี

5. บทบาทในการทบทวนนโยบายและกระบวนการภายใน (Role in Reviewing Policies and Procedures) รายงานประจำปี หรือคู่มือของสถานศึกษา เป็นตัวชี้วัดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน

6. บทบาทในการกำหนดตารางงาน (Role in Schedule Setting) ผู้บริหารต้องมีการบริหารจัดการ จัดสรรตารางเวลาให้มีความเหมาะสมให้กับผู้เรียนและครูอย่างเป็นธรรม เพื่อการปฏิบัติงานหรือการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ มีการจัดตั้งคณะกรรมการในการบริหารจัดการ เพื่อให้งานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

7. บทบาทในการจ้างครูใหม่ (Role in Hiring New Teachers) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีกระบวนการในการรับครู หรือเจ้าหน้าที่ใหม่ ผ่านกระบวนการที่เป็นเกณฑ์ตามมาตรฐาน อีกทั้งการส่งเสริมในเรื่องของการฝึกอบรมจะช่วยฝึกฝนการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานเพิ่มมากขึ้น

8. บทบาทในการปกครองและชุมชนสัมพันธ์ (Role in government and community relations) การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชนเป็นประโยชน์ในความหลากหลายของพื้นที่ การสร้างความสัมพันธ์เครือข่ายชุมชนสามารถช่วยให้โรงเรียนได้รับประโยชน์ และความช่วยเหลือเป็นอย่างมาก รวมถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการบริจาคและการสนับสนุนในเชิงบวกโดยรวม

9. บทบาทในการมอบหมายงาน (Role Assignment) ผู้บริหารต้องพิจารณาว่างานใดที่มอบหมายให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำแทนได้นั้นต้องพิจารณาให้ตัวงานนั้นเหมาะสมหรือไม่ เช่น งานบางอย่างเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยขององค์กร หรือสิ่งที่เป็นงานเชิงนโยบายที่ต้องอาศัยการตัดสินใจและความรับผิดชอบสูงอย่างยิ่งคงไม่อาจมอบหมายได้ แต่งานที่เป็นงานประจำ สามารถเลือกที่จะมอบหมายได้ เมื่อเลือกงานแล้ว ต้องกำหนดวัตถุประสงค์ในการมอบหมายนั้นให้ชัดเจนว่าต้องการให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้พัฒนาตนเอง หรือเพื่อประเมินศักยภาพเพื่อเตรียมความพร้อมต่อไป

โตเดีย (Do DEA, 2014 : 19) กล่าวว่า บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีต้องมีการนำเสนอเครื่องมือการประเมินเรื่อง Instructional Leadership : Self-Assessment and Reflection Continuum เป็นเครื่องมือประเมินความเป็นผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 การกำหนดตัวชี้วัดด้านสมรรถนะและความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิผลในศตวรรษที่ 21 มีบทบาท 4 ด้านหลัก ดังนี้

1. ผู้นำสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องกำหนดให้มีการกำกับดูแลด้านการบูรณาการเรียนการสอนต่อการประยุกต์นวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้และการประเมินผล ได้แก่ การให้คำแนะนำแนวคิดใหม่ ๆ สำหรับครูผู้สอนเกี่ยวกับการใช้ห้องเรียนที่มีประสิทธิผล การสนับสนุนให้การเรียนการสอนสอดคล้องกับปัจจัยภายในและภายนอกโรงเรียน

2. มีการนำรูปแบบทางดิจิทัลมาสนับสนุนการเรียนการสอนของครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้แก่ นำไปใช้ในห้องเรียน ส่งเสริมให้ครูนักเรียนใช้เครื่องมือทางดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ และใช้อย่างต่อเนื่องรวมทั้งการประเมินประเมินความพร้อมของสถานศึกษาที่จะนำทักษะทางดิจิทัลมาใช้

3. ให้โอกาสแก่ครูได้พิจารณาไตร่ตรอง กำหนดจุดมุ่งหมาย และการร่วมมือกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีอาชีพในสภาพแวดล้อมที่มีความเสี่ยงแล้วสามารถนำมาเป็นโอกาส ได้แก่ ให้ครูกำหนดยุทธศาสตร์การวิจัยด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน และด้านการประเมินผล และให้นำผลการวิจัยมาใช้ประโยชน์รวมทั้งเปิดโอกาสให้ครูได้เรียนรู้อย่างมีอาชีพได้อย่างแท้จริง

4. ต้องจัดสภาพแวดล้อมบนพื้นฐานยึดการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์และความรู้สึกที่ดีต่อของชุมชน ได้แก่ การสร้างสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ในการสนับสนุนการเรียน การสอน ในการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ เพื่อตอบโจทย์ยุทธศาสตร์ที่ 21 อาจมีการให้จัดสภาพแวดล้อมสถานศึกษาเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน และชุมชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ มีความน่าเชื่อถือ

สรุปได้ว่าบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ต้องมีการส่งเสริมในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีศักยภาพในการพัฒนาการเรียนการสอนให้สามารถพัฒนาผู้เรียนให้ทันต่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้การสร้างเสริมและพัฒนาครูให้มีคุณลักษณะที่ดีในการเรียนรู้ นำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จตามภารกิจของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความหมายของยุคดิสรัปชัน

ยุคดิสรัปชัน (Disruption Era) เป็นยุคที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว รุนแรง และฉับพลัน ถ้ามองถึงการศึกษาแล้ว ยุคดิสรัปชันเป็นการเปลี่ยนแปลงโดยมีปัจจัยทางเทคโนโลยีเข้ามามีผลกระทบต่อการศึกษามาก ซึ่งในยุคนี้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของยุคดิสรัปชัน ไว้ดังนี้

สังจาว์ฉวน จาริกิลป์ (2564 : 1-13) ได้ให้ความหมายของยุคดิสรัปชันไว้ว่า ยุคดิสรัปชัน (Disruption Era) หมายถึง ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนทั่วโลก รูปแบบการใช้ชีวิตที่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้บริการต่าง ๆ หรือการบริการความต้องการความสะดวกสบายและรวดเร็ว ในขณะเดียวกันก็ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงาน รูปแบบการทำงานที่เปลี่ยนแปลงไป การใช้เครื่องจักรแทนแรงงานคน หรือการใช้เทคโนโลยี

สมหมาย จันทรเรือง (2563 : ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของดิสรัปชันไว้ว่า ดิสรัปชัน หมายถึง การหยุดทำสิ่งเดิม เพื่อพัฒนาสิ่งใหม่หรือวิธีการใหม่ หรือแสวงหาโอกาสใหม่ให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม การเปลี่ยนแปลงในยุคดิสรัปชัน ปัจจัยสำคัญคือ เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information technology) ได้เข้ามามีบทบาทในทุกวงการ แม้วงการการศึกษาก็มีผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงด้วย

สุวิทย์ เมษินทรีย์ (2563 : 4) กล่าวว่า เมื่อโลกเปลี่ยน คนต้องปรับ “ครู” ผู้ทำหน้าที่เป็นเป้าหมายที่จะสร้างคนที่มีคุณภาพ โดยครูสอนให้เด็กเข้าถึง 3 องค์ประกอบสำคัญ คือ “ความดี” “ความงาม” และ “ความจริง” อันจะนำไปสู่การสร้างคนให้มี “ความรู้” “คุณธรรม” ซึ่งเรื่องเหล่านี้

ฝังอยู่ใน “จิตวิญญาณของความเป็นครู” อย่างแนบแน่นตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบันอย่างไรก็ดี แม้ว่าจิตวิญญาณครูจะไม่แปรเปลี่ยน แต่บริบทโดยรอบตัวครูและเด็กนั้นมีการผันแปรไปอย่างมาก โลกที่มีพลวัตสูงอย่างเช่นในปัจจุบันได้ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้คนอย่างน้อยใน 3 มิติ คือ การใช้ชีวิต (Living) การเรียนรู้ (Learning) และการทำงาน (Working) โดยเปลี่ยนจากการดำเนินชีวิตแบบสามขั้น (3 Stages of Life) ที่เริ่มต้นด้วยการเรียนในวัยเด็ก สู่การทำงานในช่วงกลาง และ การใช้ชีวิตในบั้นปลายไปสู่การดำเนินชีวิตแบบหลายขั้น (Multi-Stages of Life) คือ มีการเรียนรู้ทำงาน และใช้ชีวิต ในลักษณะเป็นวงจรซ้ำไปซ้ำมาอยู่ตลอดเวลา ซึ่งครูจะต้องเข้าใจ และนำไปสู่การปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพลวัตโลก มนุษย์ที่สมบูรณ์นั้นจะต้องมีเป้าหมายการเรียนรู้ 4 ประการที่ยึดโยงกันเป็นองค์รวม ประกอบไปด้วย

1. การเรียนรู้อย่างมีความมุ่งมั่นและเป้าหมาย (Purposeful Learning) เป็นเป้าหมายที่เกิดจากแรงบันดาลใจ ความสนใจหรือความมุ่งมั่นของเด็ก ครูนั้นจะมีส่วนช่วยให้เด็กนิยามอนาคต กำหนดเป้าหมายในชีวิตที่ยิ่งใหญ่ ที่ก้าวข้ามการง่วนอยู่กับการทำเพื่อตนเอง ไปสู่ความมุ่งมั่นที่จะทำให้เกิด Better Self , Better Family, Better Society และ Better World ได้อย่างไร ในการตอบโจทย์ความมุ่งมั่นดังกล่าว การเรียนรู้จะต้องมีลักษณะเฉพาะตามความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. การเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ (Generative Learning) โดยให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการใช้ความคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ การประยุกต์ใช้ มีความยืดหยุ่นทางความคิดและอารมณ์ เปิดมุมมองใหม่ ๆ ค้นหาช่องทางการหลุดพ้นข้อจำกัดแบบเดิม ๆ เพื่อให้เกิดการรังสรรค์นวัตกรรม จึงเป็นการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น และเป็นการเรียนรู้ผ่านการให้คำปรึกษาชี้แนะ มากกว่าการถ่ายทอดความรู้ในแบบเดิม ๆ

3. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และแบ่งปัน (Collective Learning) เป็นการปลูกฝังให้เด็ก ร่วมกันคิด ร่วมกันสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ มากกว่าการฉายเดี่ยว การเก่งอยู่คนเดียวรวมถึงการปรับเปลี่ยนแนวคิดเป็นการได้รับรางวัลจากการทำงานร่วมกัน (Sharing Incentive) มากกว่าการแข่งขันแย่งชิงรางวัล ฝึกให้เด็กๆสามารถอยู่ในสถานะสุขที่สุดด้วยกัน ทุกข์ก็ต้องทุกข์ด้วยกัน

4. การเรียนรู้โดยเน้นผลสัมฤทธิ์ (Result-based Learning) คือ การเรียนรู้ที่สามารถวัดผล หรือเห็นผลที่เป็นรูปธรรมได้อย่างชัดเจน โดยให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ มุ่งเน้นการให้ทำโครงการ กิจกรรม และภารกิจมากกว่าการบรรยายหน้าชั้นเรียน โดยเน้นผลสัมฤทธิ์ของงาน ที่เด็กร่วมกันทำมากกว่าการสอบให้ผ่าน

วิจัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา (2562 : 1-2) ได้ให้ความหมายของดิสรัปชันไว้ว่า ดิสรัปชัน (Disruption) หมายถึง การปั่นป่วนสิ่งที่มีอยู่เดิมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบหน้ามือเป็นหลังมือ มีนัยแฝงคือ คนที่เป็นผู้ดิสรัป (Disrupt) จะสามารถดำรงอยู่ได้ ส่วนคนที่ถูกดิสรัป (Disrupt) จะถูกทำลายล้างจนไม่เหลือซาก

สุรพงษ์ มาลี (2562 : 4-6) ได้ให้ความหมายของยุคดิสรัปชันไว้ว่า ยุคพลิกผัน คือ ยุคที่เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบมีการแทนที่ โดยมีรูปแบบการดำเนินการใหม่มาแทนที่รูปแบบการดำเนินการเดิม และมีผลกระทบในวงกว้าง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมซึ่งในการปฏิวัติอุตสาหกรรม

พิชญ์สินี มะโน (2562 : 105) ได้ให้ความหมายของยุคดิสรัปชันไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงในยุคดิสรัปชัน หรือยุคของการเปลี่ยนแปลงแบบทำลายล้างเพื่อสร้างสิ่งใหม่นี้ หน่วยงานภาครัฐหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้ทันในยุคนี้ โดยเฉพาะครูต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสอน เนื่องจากเป็นยุคที่ทุกสิ่งที่เคยมีมาจะถูกกระบวนการคิดใหม่ ทำใหม่เข้ามาแทนที่ และต้องเป็นทักษะการคิดแบบสร้างสรรค์ คิดแปลก และคิดแตกต่าง

สรุปได้ว่ายุคดิสรัปชัน (Disruption Era) หมายถึง ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วรุนแรงจากสิ่งที่มีอยู่เดิม โดยมีเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาล้างใหม่หรือวิธีการใหม่เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม การดิสรัปชันทำให้รูปแบบธุรกิจและการดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงไป รวมถึงการศึกษาที่ต้องปรับตัวเพื่อรับมือกับกระบวนการคิดและการทำงานใหม่ ๆ ผู้ที่ปรับตัวได้จะอยู่รอด ส่วนผู้ที่ไม่สามารถปรับตัวได้จะถูกแทนที่ด้วยเทคโนโลยี

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชัน

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชัน มีความสำคัญอย่างมากในการนำทางและพัฒนาองค์การการศึกษาไปสู่การใช้เทคโนโลยีให้เกิดประสิทธิภาพและสอดคล้องกับภาวะการเปลี่ยนแปลงในสังคมร่วมสมัย เพื่อให้เกิดประโยชน์ คุณค่าที่สูงสุดต่อการเรียนรู้ การพัฒนาของนักเรียน และบุคลากรทั้งหมดในองค์กรนั้น ๆ ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชัน ไว้ดังนี้

จักรกฤษณ์ โปตาพล (2564 : 37-39) กล่าวว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชัน ต้องมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ คือการมีปฏิริยาตอบสนองเชิงจินตนาการในโลกแห่งอนาคต โดยความคิดไตร่ตรองอย่างละเอียด รอบคอบ ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มีความกดดันและท้าทายภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ยังสามารถนำมาศึกษาต่อยอดในการก่อให้เกิดประสิทธิผลต่อการปฏิบัติงานของสถานศึกษาได้ รวมไปถึงพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการใช้อิทธิพลของผู้บริหาร ด้วยการกระจายอำนาจการตัดสินใจ สร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุน และสอนงานเพื่อให้ครูพัฒนาสมรรถนะตนเองขึ้นในความเป็นผู้นำ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ รวมกันแสวงหาแนวทางในการทำงานใหม่ ๆ เพื่อนำสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ตามวิสัยทัศน์ที่เกิดจากความเชื่อมั่นในสิ่งที่คาดหวังอย่างมีวิจรรย์ญาณ ด้วยความยืดหยุ่น พร้อมเผชิญกับสถานการณ์ที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และพร้อมสำหรับแก้ปัญหาที่เกิดกับกระบวนการบริหาร ทั้งนี้ ในสถานการณ์ในยุคดิสรัปชันผู้บริหารสถานศึกษาไม่สามารถคิดงานคนเดียวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว ต้องอาศัยความร่วมมือและ

ความสามารถของครูมาใช้งานให้เกิดสมรรถนะการบริหารมากที่สุด การกระจายอำนาจ และการสร้างผู้นำให้กับครูมีความสำคัญ ซึ่งสามารถนำมาวิเคราะห์หองค์ประกอบ ได้องค์ประกอบ 5 ด้าน ดังนี้

1. จินตนาการ หมายถึง การคิดสร้างภาพในสมอง ซึ่งภาพเหล่านี้เป็นสิ่งที่ไม่เคยพบเห็นหรือเกิดขึ้นมาก่อน เป็นการคาดเดาว่าสิ่งนั้นเป็นอย่างไรมาก่อนเป็นการคิดใหม่ในสิ่งที่จะนำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมหรือวิธีการแก้ปัญหา อาจเป็นการเพื่อฝันเหนือความเป็นจริงไม่มีหลักฐานยืนยันประกอบ ถึงแม้จะยังไม่เป็นจริงในขณะนั้น อาจจะเป็นจริงได้ในอนาคต มีตัวบ่งชี้ 3 ตัวบ่งชี้ คือ มีความคล่องในการคิด ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และคิดเชิงอนาคต

2. วิสัยทัศน์ หมายถึง การสร้างภาพอนาคตหรือการมองอนาคตซึ่งจะเป็นเป้าหมายในการเดินไปสู่อนาคต โดยวิธีการนำเอาระบบการวางแผนมาใช้หรือหมายถึงสิ่งที่อยากเห็นในอนาคต และเป็นสิ่งที่ดีกว่าเดิม วิสัยทัศน์ จะเกิดจากการรู้จักคิดโดยใช้ปัญญา และมุ่งมั่นให้เกิดขึ้นจริง มีตัวบ่งชี้ 3 ตัวบ่งชี้ คือ มีวิจรรย์ญาณ การสร้างวิสัยทัศน์ และการเผยแพร่วิสัยทัศน์

3. ยืดหยุ่น หมายถึง การให้ความสำคัญกับแนวคิดที่แปลกใหม่ไม่อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์หรือความคุ้นเคยแบบเดิม เน้นเรื่องของการมีอิสระทางความคิด รับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างจากเดิม เปิดรับความคิดและวิธีการใหม่ๆ มีความสามารถปรับตัวหรือแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่หลากหลายได้เป็นอย่างดี เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา มีตัวบ่งชี้ 3 ตัวบ่งชี้ คือ การเปิดรับความคิดใหม่ ๆ การตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลง และการปรับตัวตามสถานการณ์

4. กระจายอำนาจ หมายถึง การให้อำนาจและความรับผิดชอบในการตัดสินใจ และดำเนินการให้แก่ครู การกระจายความเป็นผู้นำไปสู่คนอื่น ๆ ในสถานศึกษาโดยการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การทำงานเป็นทีมโดยมีวัฒนธรรมการทำงานที่มีเป้าหมาย การทำงานเหมือนกัน และมีการปฏิบัติภาวะผู้นำโดยการกระจายความเป็นผู้นำสู่คนอื่น ๆ โดยตอบสนองความต้องการของครูเป็นอันดับแรก และเพื่อสนับสนุนให้สามารถแก้ปัญหาด้วยตนเอง มีตัวบ่งชี้ 3 ตัวบ่งชี้ คือ วิสัยทัศน์ร่วม การทำงานเป็นทีม และการสร้างความไว้วางใจ

5. การสร้างผู้นำ หมายถึง การใช้ลักษณะการนำเพื่อให้ครูสามารถนำตนเองได้ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับครูที่อาศัยความเข้าใจของความเป็นปัจเจกบุคคล รู้ว่าใครเหมาะที่จะพัฒนาด้านใด กระตุ้นการใช้ปัญญาให้สร้างงาน โดยการการสร้างแรงบันดาลใจ และสอนงานให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะการทำงานตามลำดับ ทั้งนี้มีตัวบ่งชี้ 4 ตัวบ่งชี้ คือ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การกระตุ้นการใช้ปัญญา การสร้างแรงบันดาลใจ และการสอนงาน

สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ (2563 : 246) กล่าวว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลจำเป็นต้องมีการวางแผนกลยุทธ์เป็นแนวทางที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงให้เกิดการพัฒนา และเป็นการจัดการสำหรับองค์การ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงบุคคลทั่วไปเพื่อนำไปใช้บริหารจัดการสิ่งต่าง ๆ โดยวิธีการดำเนินงานที่เป็นระบบระเบียบ ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ

ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ซึ่งสำหรับการจัดการเรียนรู้ในยุคศตวรรษที่ 21 นั้น แผนกลยุทธ์ก็เป็นเครื่องมือที่จะเป็นตัวกำหนดลักษณะและทิศทางของการศึกษาเพื่อสอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมที่ควรจะเป็น และก็จะช่วยให้การจัดการเรียนรู้เกิดความเหมาะสม โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ ความรู้ความสามารถของผู้บริหารองค์กร และผู้สอนที่สามารถกำหนดทิศทางการบริหารได้อย่างชัดเจน รอบรู้สถานการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกองค์กร เข้าใจความต้องการของผู้เรียน เข้าใจจุดแข็ง จุดอ่อนขององค์กรโดยหาโอกาสที่จะขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กลยุทธ์เพื่อพัฒนาผู้เรียน และองค์กรให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งกลยุทธ์สำหรับการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ ยุทธศาสตร์ และอาจมีส่วนประกอบอื่น ๆ ด้วย

พิชญ์สินี มะโน (2562 : 25) กล่าวว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ปัจจัยสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาควรมีในการจัดการเรียนรู้ในยุคศตวรรษที่ 21 คือ การมีกระบวนการทางความคิดเพื่อการเติบโตที่เป็นสากล (Global Growth Mindset) ดังนี้

1. Early Mover หมายถึง ผู้บริหารมีกระบวนการคิดวิเคราะห์ก่อนลงมือทำก่อน
2. Trade-offs หมายถึง ผู้บริหารมีการตัดสินใจให้ไวและถูกต้อง ชัดเจน
3. Best Practice หมายถึง ผู้บริหารมีการเรียนรู้จากคนที่มีประสบการณ์สูง
4. New Product หมายถึง ผู้บริหารมีความสร้างสรรค์ พัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบใหม่ เพื่อให้ทันกับยุคปัจจุบัน
5. Network หมายถึง ผู้บริหารมีการสร้างพลังเครือข่าย สร้างชุมชน และรวมถึงการสร้างแหล่งการเรียนรู้

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล (2562 : 9-10) กล่าวว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ในการสร้างนวัตกรรมทางการเรียน การสอน จะต้องเป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรมให้มีความสอดคล้อง เหมาะสมกับบริบทสถานศึกษา โดยอาศัยความร่วมมือของคนในองค์กรร่วมกันคิด ร่วมสร้างกระบวนการนวัตกรรมรูปแบบใหม่ที่มีประสิทธิภาพมีความต่อเนื่อง มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ยืดหยุ่น ไม่ตายตัว กระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูยุคศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย

1. การมองเห็นปัญหา (Insight) ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ คือ ปัจจุบันผู้เรียนมักมีปัญหาที่แตกต่างกันออกไปตามบริบทแต่ละครอบครัว เช่น ผู้เรียนชอบเล่นเกมส์ มากกว่าทำกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นต้น ขั้นตอนนี้ต้องอาศัยกระบวนการคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ
2. การวิเคราะห์ และออกแบบการแก้ไขปัญหา (Problem) การนำนวัตกรรมมาใช้ประยุกต์กับการเรียน การสอน เป็นสิ่งจำเป็น เป็นการเพิ่มความสนใจให้กับผู้เรียนมากขึ้น เป็นการแก้ไขปัญหา โดยอาศัยการคิดเชิงนวัตกรรมร่วมกับการคิดเชิงออกแบบ

3. การทดลองใช้นวัตกรรมจัดการการเรียนรู้เพื่อการแก้ไขปัญหา ผู้บริหารต้องมีไหวพริบในการบริหารจัดการสามารถนำนวัตกรรมมาใช้ในการกระบวนการปฏิบัติงาน ให้มีความสะดวกต่อการแก้ไขปัญหาได้ตรงตามเป้าหมาย

4. การใช้ใช้นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการทดลองใช้จนประสบความสำเร็จมาแล้ว

สุนันท์ สีสาย (2562 : 7) กล่าวว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษายุคศตวรรษที่ 21 เป็นความท้าทายผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องปรับตัวในการบริหารเชิงรุก เพื่อการพัฒนาและกระตุ้นครูผู้สอนที่ต้องแสวงหาความรู้เพื่อการพัฒนาตนเองภายใต้ข้อจำกัดของการเข้าถึงข้อมูลที่สนใจ ซึ่งการพัฒนาตนเองโดยส่วนใหญ่อาจมาจากการสอบถามผู้รู้ที่อยู่ใกล้ชิด ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากหัวข้อการจัดประชุม อบรม สัมมนา ไม่สอดคล้องกับความต้องการของการพัฒนาตนเองในช่วงเวลานั้น ประกอบกับงบประมาณที่ใช้ในการพัฒนาตนเองของครูค่อนข้างสูง จึงเป็นที่มาของข้อจำกัด และลดทอนความต้องการในการพัฒนาตนเองของครูลง ทำให้ครูส่วนหนึ่งขาดความสนใจ ขาดการปรับเปลี่ยนตนเอง ขาดแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง และใช้กิจกรรมการเรียนการสอนในรูปแบบเดิม เนื่องจากไม่สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาตนเองจากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อครูผู้สอนเท่านั้น ล้วนแล้วแต่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาของชาติอย่างสัมพันธ์กัน ซึ่งการเรียนรู้ก่อนยุคศตวรรษที่ 21 ได้นำเสนอไว้ 3 รูปแบบ ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นครูเป็นสำคัญ เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของไทยตั้งแต่เริ่มแรกจนกระทั่งปีพ.ศ.2504 โดยมีหลักสำคัญของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาชุมชนของตนเอง ใช้ทักษะในการยังชีพ ครูจะเป็นผู้บอกให้ผู้เรียนเข้าใจ และเกิดเป็นทักษะการปฏิบัติรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเน้นการท่องจำตามตำรา การทำแบบฝึกหัด ขาดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นความสามารถของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ผู้เรียนโดยส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาจากการมีครูเป็นศูนย์กลาง ดังนั้นครูจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ในเนื้อหาวิชาเป็นอย่างดี ทุ่มเท เสียสละตั้งใจในการเตรียมการสอน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในทุกโอกาส อีกทั้งต้องให้การประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองในการดูแลและอบรมสั่งสอนศิษย์โดยไม่ย่อท้อ

2. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของไทยในช่วงปีพ.ศ. 2521 โดยมีหลักสำคัญของการจัดการเรียนรู้เพื่อการตอบสนองระบบอุตสาหกรรม ใช้ทักษะแบ่งงานกันทำ ต่างคนต่างทำหน้าที่ที่ตนเองมีความถนัด ครูใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนการสอนคำนึงถึงความสนใจและความแตกต่างระหว่างบุคคล ปลุกฝังให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกสถานศึกษา โดยมีครูเป็นผู้สนับสนุน และเป็นแหล่งเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้นครูจะต้องรู้ถึงความสนใจ ระดับสติปัญญา และกระบวนการในการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จตามศักยภาพ

3. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการติดต่อสื่อสารทางเทคโนโลยี เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของไทยในช่วงปี พ.ศ. 2551 โดยมีหลักสำคัญของการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ใหม่ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ผ่านกระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม และเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม ดังนั้นครูผู้สอนจะต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนด้วยวิธีการบรรยายลง เน้นให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมากขึ้น และทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน ทั้งนี้แล้วครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ในเนื้อหาวิชา สนใจ และกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

จากรูปแบบการจัดการเรียนรู้ยุคก่อน สะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นครูเป็นสำคัญ จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการจัดการเรียนรู้ที่ครูมีการประยุกต์ใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ค่อนข้างน้อย อาจด้วยข้อจำกัดด้านอุปกรณ์ จึงส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ต้องเป็นไปตามช่วงเวลาในขณะนั้น และอาจเกิดผลกระทบทั้งระบบการศึกษา เนื่องจากหากครูขาดการพัฒนาตนเอง และการเข้าถึงความรู้ค่อนข้างยาก ย่อมส่งผลให้ครูมีระบบคลังความรู้ที่อยู่ในชุดข้อมูลเดิม ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้เรียนหรือคุณภาพการศึกษาของชาติอย่างสัมพันธ์กัน ดังนั้นการพัฒนาตนเองของครูในทางวิชาชีพมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ผสมผสานกับการใช้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดการก้าวทันทางความรู้ ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชาติต่อไป

กนกอร สมปราษฎ์ (2560 : 22) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารในศตวรรษหน้าต้องมีคุณสมบัติเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงสู่คุณภาพการศึกษาและการจัดการบริหารให้สถานศึกษาเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่แท้จริง โดยมีศักยภาพดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหารต้องมีความรู้ เข้าใจ และตีความต่อสัญญาณบอกเหตุใด ๆ ที่จะเข้ามาจากสิ่งแวดล้อมภายนอกได้อย่างแม่นยำและถูกต้อง มีความยืดหยุ่นและสามารถตอบสนองต่อสัญญาณบอกเหตุดังกล่าวด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้ดี

2. ผู้บริหารจำเป็นต้องเปลี่ยนโครงสร้างองค์กรที่ก่อให้เกิดความร่วมมือและมีความยืดหยุ่นคล่องตัวมากขึ้น

3. ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำที่ดี โดยต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ควบคุมงาน หรือผู้คุมกฎ (Gatekeeper) ไปสู่บทบาทใหม่ในฐานะผู้สนับสนุนหรือผู้เอื้ออำนวยด้านสารสนเทศมากขึ้น เป็นผู้นำการพัฒนาศักยภาพของครูและเป็นผู้ใช้วิธีการกระจายอำนาจการตัดสินใจให้แก่ผู้ร่วมงาน

4. ผู้บริหารต้องปรับปรุงกลยุทธ์การบริหารจัดการโดยยึดหลักการเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างกัน

5. ผู้บริหารต้องสร้างเครือข่ายพันธมิตร (Strategic networks) กับสถานศึกษาอื่น ตลอดจนหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อประโยชน์ของความร่วมมือ การใช้ทรัพยากรร่วม และการเพิ่ม

ความแข็งแกร่งทางวิชาการ การสร้างผลผลิตที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ รวมทั้งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสถานศึกษามากขึ้น

6. ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับสถานศึกษา คือ ผู้ปกครองหรือชุมชนที่เข้าไปมีบทบาทต่อการดำเนินงานและการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

7. ผู้บริหารจะต้องแสดงบทบาทการเป็นผู้นำที่สำคัญของสังคมแห่งการเรียนรู้ (Knowledge society) โดยต้องใช้เทคโนโลยีก้าวหน้าขั้นสูงเป็นเครื่องมือดำเนินการไปสู่ความสำเร็จดังกล่าว ตลอดจนใช้เพื่อการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของนักเรียนให้ได้ตามความคาดหวังของสังคม

8. ผู้บริหารต้องพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้หลากหลายและทันสมัย เรียกว่า การเรียนรู้แบบไร้พรมแดน โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ซึ่งอาจเป็นที่บ้าน ที่ทำงาน ศูนย์การค้า รวมทั้งที่สถานศึกษาเองก็ได้

9. ผู้บริหารต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสถานศึกษาและชุมชน ทั้งสองฝ่ายต้องร่วมมือกันจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน มิฉะนั้นสิ่งที่เรียนสิ่งที่สอนอยู่ในสถานศึกษานับวันจะล้าสมัยห่างไกลจากความเป็นจริงยิ่งขึ้น สิ่งที่ทำเป็นประจำคือการทำให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิตที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตในโลกสมัยใหม่ได้อย่างชาญฉลาดและมีความสุข

10. ผู้บริหารจะต้องมีกระบวนการพัฒนาบุคลากรให้เป็นมืออาชีพ (Professionalism) มากยิ่งขึ้น โดยมุ่งเน้นให้ครูมีความเป็นนักจัดการเรียนรู้ (Learning managers) ฝีมือดีที่มีเจตคติแห่งความเป็นครูสูง มีความรู้ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติวิชาชีพที่ทันสมัยอยู่ในระดับสูง

11. ผู้บริหารต้องให้การสนับสนุนการปฏิบัติงานของครูในทุกเรื่องและทุกบริบท จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องร่วมมือกันเป็นทีมเสมือนคณะแพทย์ที่ทำการผ่าตัดคนไข้ เหตุนี้เองครูจึงต้องได้รับการพัฒนาด้านการทำงานแบบทีม รวมทั้งพัฒนาความฉลาดรู้ทางอารมณ์ (EQ) อีกด้วย

12. ผู้บริหารจะต้องสร้างและมีวัฒนธรรมการทำงานที่ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจ (Collaborative) มากกว่าการเน้นเรื่องการแข่งขัน (Competitive) ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทุกด้านของนักเรียน ครู และบุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษา ตลอดจนชุมชนภายนอก และจะช่วยเสริมสร้างบรรยากาศที่มีสามัคคีธรรมให้เกิดขึ้นในที่ทำงานด้วย

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2559 : 26) กล่าวว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลคือการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้มีผลกระทบต่อการบริหารงานของสถานศึกษาในทุกด้าน ดังนั้นสถานศึกษาต้องมีระบบจัดการฐานข้อมูลของสถานศึกษาโดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology - ICT) ร่วมกับระบบ Internet of Things (IoT) เพื่อใช้ในการสร้างนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ สร้างระบบฐานข้อมูลเพื่อการบริหารและการจัดการความรู้ในงานด้านต่าง ๆ เพื่อสร้างระบบฐานข้อมูลสำหรับการบริหารจัดการสถานศึกษา ตลอดจนเพื่อการตัดสินใจในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างเหมาะสม

ณัฐชยานัน รัตนสถาพรพงศ์ (2558 : 90) กล่าวว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชัน มีความท้าทายและมีความสำคัญเป็นยุคที่นวัตกรรม และเทคโนโลยี เข้ามามีบทบาทสำคัญ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยี ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตคนในสังคม การทำงาน การศึกษา การทำธุรกิจ ซึ่งหากปรับตัวไม่ได้ บุคคลเหล่านี้คือ ผู้ที่ถูกดิสรัป (Disrupt) และบุคคลที่ปรับตัวได้ คือ ผู้ดิสรัป (Disrupt) และยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการศึกษา ดังนั้น เพื่อให้สามารถอยู่รอดบนโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงได้จึงจำเป็นต้องปรับปรุง ปรับเปลี่ยน และพัฒนาตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของการศึกษา ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคม และประเทศชาติเป็นอย่างมาก และจากผลกระทบดังกล่าวก็ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ ต่อวงการการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการบริหารสถานศึกษา การพัฒนาภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา การพัฒนาครู และบุคลากร ให้สามารถปฏิบัติงานจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อสามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย โดยการที่จะทำให้ผู้เรียนนั้นประสบความสำเร็จก็ขึ้นอยู่กับกระบวนการบริหารการจัดการเรียนรู้ การวางแผนกลยุทธ์เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน และสอดคล้องกับสถานการณ์ในยุคที่มีเทคโนโลยีเข้ามาดิสรัปชัน

สรุปได้ว่าบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชัน จำเป็นต้องมีการบริหารเชิงรุก ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นครูเป็นผู้เตรียมความพร้อมหรืออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการติดต่อสื่อสารทางเทคโนโลยี ระดมกำลังบุคลากรในสถานศึกษาร่วมวางแผนการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อตอบสนองโจทย์การศึกษายุคดิสรัปชันเพื่อพัฒนาผู้เรียน และสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ ความสำเร็จของการพัฒนาการศึกษาไม่ได้ขึ้นอยู่กับแค่การวางแผนและดำเนินการเท่านั้น แต่ยังต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์และการนำนวัตกรรมมาใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเรียนรู้อีก เพื่อประสบความสำเร็จในระยะยาวด้วย

แนวคิดทฤษฎีของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชัน

ปณณัฐฐา มาเชค (2565 : 6) กล่าวว่า ในปัจจุบันความรู้ใหม่ ๆ มากมายนอกห้องเรียน ทำให้ผู้คนในยุคนี้แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยียุคดิสรัปชัน มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ยิ่งทำให้ผู้คนเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ตได้ตลอดเวลา ยุคดิสรัปชันจึงเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ที่ทั้งยังส่งผลกระทบให้วงการการศึกษาทั่วโลก มีการปรับตัวก้าวข้ามรูปแบบการเรียนการสอนแบบเดิม ๆ จากที่ใช้ครูเป็นศูนย์กลางเท่านั้น มีการปรับเปลี่ยนมาเป็นการศึกษารูปแบบใหม่ที่มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน ทำให้การจัดการเรียนการสอนในยุคดิสรัปชันถือว่าเป็นยุคของ “โลกคือห้องเรียน” ซึ่งกำลังจะแปรสภาพจากอดีตที่ห้องเรียนเป็นเพียงแค่ห้องสี่เหลี่ยมเล็ก ๆ ที่มีครูทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้กับผู้เรียนเพียงอย่างเดียว ผู้เรียนก็มีหน้าที่รับความรู้จากครูผู้สอน หากแต่รูปแบบการเรียนรู้นี้ในศตวรรษที่ 21 แตกต่างออกไปอย่างสิ้นเชิง

สิ่งสำคัญผู้บริหารต้องมีการนำแนวคิดทฤษฎีของผู้บริหารสถานศึกษายุคศตวรรษที่ 21 มาใช้ในการวางแผน การบริหารงานไม่ว่าจะเป็นการบริหารด้านผู้เรียน มุ่งพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะ สารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี การบริหารด้านครู จัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านผู้บริหาร มุ่งผลสัมฤทธิ์ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การบริหารด้านสถานศึกษา พัฒนาระบบความปลอดภัย ระบบ ช่วยเหลือนักเรียน ระบบประกันคุณภาพและการบริหารด้านสำนักงานเขต มุ่งใส่ใจบริการ เป็นพื้นที่ เป็นฐานนวัตกรรมขับเคลื่อน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความ ถูกต้องและรวดเร็วเป็นแบบเรียลไทม์ อย่างมีประสิทธิภาพ การนำวิธีการบริหารสถานศึกษาและการจัดการศึกษา รวมถึงการจัดการเรียนการสอนต้องเปลี่ยนไป การใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เปลี่ยนวิธีการจัดการสถานศึกษาให้เป็นสถานศึกษาดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคข้อมูลข่าวสาร ที่รวดเร็ว การขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงของสถานศึกษา สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วยใน การขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงได้ และชุมชนยังเป็นพลังสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงนี้ได้ด้วย เช่นเดียวกัน เพื่อบรรลุความต้องการของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาได้อย่างแท้จริง ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำดิจิทัล ผลักดันให้บุคลากรในหน่วยงานได้สร้างนวัตกรรม และนำนวัตกรรมนั้นมาประยุกต์ใช้ให้เกิดความคล่องตัวมากที่สุด และการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ หน่วยงานทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องมีความสามัคคี สามารถทำงานร่วมกันได้ ผู้บริหารสถานศึกษา จำเป็นต้องมีทักษะการคิดอย่างรวบยอด มองทุกอย่างเป็นระบบ

อัญสุชา บุญขันตินาถ (2561 : 5-7) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษายุคศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากันตบุรี เขต 2 ได้นำแนวคิดและทฤษฎีในการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัล มาปรับใช้ให้ข้าราชการและบุคลากรภาครัฐเพื่อสนับสนุนการปรับเปลี่ยนภาครัฐ เป็นสถานศึกษา ยุคศตวรรษที่ 21 จึงกำหนดทักษะที่ควรส่งเสริมและพัฒนา 5 มิติการเรียนรู้ 7 กลุ่มทักษะ ดังนี้

มิติที่ 1 รู้เท่าทันและใช้เทคโนโลยีเป็น ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจทักษะการใช้ เทคโนโลยีดิจิทัล

มิติที่ 2 เข้าใจนโยบาย กฎหมายและมาตรฐาน ผู้บริหารจะต้องมีทักษะด้านการควบคุมกำกับ และการปฏิบัติตาม กฎหมายนโยบาย และมาตรฐานการจัดการด้านดิจิทัล

มิติที่ 3 ใช้ดิจิทัลเพื่อการประยุกต์และพัฒนา ผู้บริหารจะต้องมีทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อยกระดับศักยภาพสถานศึกษาให้มีนวัตกรรมใหม่ๆ และกลุ่มทักษะด้านการออกแบบกระบวนการ และการให้บริการ ด้วยระบบดิจิทัลเพื่อการพัฒนาคุณภาพงานของสถานศึกษา

มิติที่ 4 ใช้ดิจิทัลเพื่อการวางแผน บริหารจัดการ และนำองค์กร ผู้บริหารจะต้องมีทักษะ ด้านการจัดการโครงการ และการบริหารกลยุทธ์ (Project and Strategic Management Skill Set) และกลุ่มทักษะด้านผู้นำดิจิทัล

มิติที่ 5 ใช้ดิจิทัลเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง และสร้างสรรค์ ผู้บริหารจะต้องมีทักษะด้านการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงด้านดิจิทัล (Digital Transformation Skill Set)

จิณฉัตร ปะโคทัง (2561: 37) กล่าวว่า สถานศึกษาที่มีคุณภาพ (Quality School) ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีรูปแบบกระบวนการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีระบบมุ่งสู่ความเป็นต้นแบบการทำงานเชิงรุก สามารถคิดวิเคราะห์ การทำงานได้อย่างเป็นระบบ ชัดเจน เข้าใจง่าย มีระบบในการกำกับติดตาม กระบวนการทำงาน รวมไปถึงการวัดและประเมินผลการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยปัจจัยหลัก 9 ประการ ดังนี้

1. การบริหาร ผู้บริหารเป็นองค์ประกอบสำคัญของความเป็นผู้บริหารเพื่อสร้างระบบการบริการที่ดีแก่นักเรียน ชุมชน และเพื่อการพัฒนาปรับปรุงกิจกรรมต่าง ๆ ให้ดำเนินไปด้วยดี และมีประสิทธิภาพ

2. การบริหารคน เป็นระบบการจัดการทรัพยากรบุคคลในสถานศึกษา เพื่อส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานได้รับการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพและปฏิบัติงานจัดการเรียนการสอนบรรลุเป้าหมาย

3. นโยบายและกลยุทธ์การบริหาร เป็นการกำหนดและพัฒนาวิสัยทัศน์จุดประสงค์ของการดำเนินงาน ตามพันธกิจองค์กร และนโยบายกลยุทธ์ในการดำเนินการพัฒนาการศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย

4. การจัดการทรัพยากรในสถานศึกษา การใช้สิ่งที่มีอยู่อย่างคุ้มค่ามากที่สุด เพิ่มมูลค่าสิ่งที่เหลือใช้มาพัฒนาให้เกิดประโยชน์ใหม่

5. กระบวนการปฏิบัติงาน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกระบวนการ สะท้อนถึงลักษณะงานที่ปฏิบัติและมีกระบวนการที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกันเป็นระบบ ที่ส่งผลต่อกระบวนการทำงานโดยมุ่งในเรื่องประสิทธิภาพในการบริการแก่นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้ซึ่งมีความต้องการหลากหลาย

6. ความพึงพอใจของครูและบุคลากรในสถานศึกษา เป็นผลจากองค์ประกอบทั้ง 5 ประการข้างต้นก่อให้เกิดเป็นผลงาน เกิดสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมาย

7. ผลกระทบต่อสังคม ท้องถิ่น ผู้บริหารต้องวิเคราะห์จากท้องถิ่นได้มององค์กรเป็นอย่างไรที่ส่งผลต่อระบบการบริหารจัดการและผลผลิตที่ส่งผลกระทบต่อสังคมนั้น ๆ

8. ความพึงพอใจของลูกค้า ประชาชน ซึ่งหมายถึง นักเรียน ผู้ปกครอง ประชาชน ชุมชน เป็นผลกระทบที่เกิดจากการปฏิบัติหรือการบริการขององค์กรซึ่งหมายถึงสถานศึกษา

9. ผลลัพธ์จากการบริหารจัดการ เป็นผลรวมทั้งหมดขององค์ประกอบทั้ง 9 ประการที่กล่าวมาทั้งหมด และเป็นไปตามคาดหวัง บรรลุผลสัมฤทธิ์โดยการประเมินและตรวจสอบ

จากแนวคิดต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้นสามารถสรุปได้ว่า แนวคิดทฤษฎีของผู้บริหารสถานศึกษา ยุคดิสรพ์ชัน คือบทบาทที่ทำให้เกิดคุณภาพสถานศึกษา และส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครู มีองค์ประกอบที่สำคัญทั้งหมด 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ที่ดี ด้านการสร้างผู้นำ

ด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมการศึกษาใหม่ ๆ ด้านการทดลองใช้นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ เพื่อการแก้ปัญหา
 ด้านการใช้วัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นครูเป็นสำคัญ และด้านการจัดการเรียนรู้
 ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังแสดงในตาราง 2.1

ตารางที่ 2.1 การวิเคราะห์บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

นักวิชาการ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา	1	2	3	4	5	6	7	8	รวม	ร้อยละ
1. การส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู	✓	✓		✓			✓	✓	5	62.50
2. การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้	✓					✓			2	25.00
3. การส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน	✓		✓						2	25.00
4. ผู้บริหารต้องรู้จักกับการเปลี่ยนแปลง		✓						✓	2	25.00
5. ผู้บริหารต้องสร้างการเปลี่ยนแปลง		✓						✓	2	25.00
6. ผู้บริหารเป็นตัวแทนความเปลี่ยนแปลง		✓						✓	2	25.00
7. นักปฏิรูป เป็นนักคิด นักพัฒนา		✓		✓		✓			3	37.50
8. บริหารงานแบบประชาธิปไตย		✓							1	12.50
9. ผู้บริหารต้องประสานงานในองค์กรให้เกิดการทำงานที่ราบรื่น		✓							1	12.50
10. ประนีประนอม		✓							1	12.50
11. ผู้บริหารสนับสนุนให้ทุกคนทำรายงานผลการดำเนินงาน		✓							1	12.50
12. บทบาทในฐานะผู้นำที่ดี		✓	✓					✓	3	37.50
13. บทบาทในฐานะผู้ประเมิน			✓						1	12.50
14. บทบาทในการพัฒนา การดำเนินงานและการประเมินโครงการ			✓						1	12.50

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

นักวิชาการ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา	1	2	3	4	5	6	7	8	รวม	ร้อยละ
15.บทบาทในการทบทวนนโยบายและ กระบวนการภายใน			✓						1	12.50
16. บทบาทในการกำหนดตาราง			✓						1	12.50
17. บทบาทในการปกครองและชุมชน สัมพันธ์			✓						1	12.50
18. การกระจายอำนาจ		✓	✓			✓			3	37.50
19. การคิดก่อนทำก่อน					✓	✓			2	25.00
20. การตัดสินใจให้ไวและถูกต้อง					✓				1	12.50
21. การเรียนรู้จากคนที่มี ประสบการณ์สูง					✓				1	12.50
22. การสร้างเครือข่าย				✓			✓	✓	3	37.50
23. การวิเคราะห์หาแนวทางการแก้ปัญหา						✓			1	12.50
24. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะด้าน การติดต่อสื่อสารทางเทคโนโลยี					✓	✓	✓		3	37.50
25. ผู้บริหารต้องมีความรับรู้ เข้าใจ								✓	1	12.50
26. ผู้บริหารจำเป็นต้องเปลี่ยนโครงสร้าง องค์กร								✓	1	12.50
27. ผู้บริหารต้องปรับปรุงกลยุทธ์ด้าน การบริหารการจัดการ								✓	1	12.50
28. ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับผู้มีส่วน ได้ส่วนเสียกับโรงเรียน								✓	1	12.50
29. ผู้บริหารต้องพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้ หลากหลายและทันสมัย					✓			✓	2	25.00
30. ผู้บริหารต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง								✓	1	12.50
31. ผู้บริหารจะต้องสร้างและมีวัฒนธรรม การทำงาน								✓	1	12.50

หมายเหตุ [1] ภคพร เลิกนอก และเอกราช โฆษิตพิมานเวช (2564 : 35), [2] บรรจง ลาวะลี (2560 : 110.130), [3] จักรกฤษณ์ โปตาพล (2564 : 50-55), [4] พิชญ์สินี มะโน (2562 : 70-89), [5] วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล (2562 : 9-10), [6] สุนันท์ สีพาย (2562 : 13-27), [7] กนกอร สมปราชญ์ (2560 : 82-92), และ [8] Derick Meado (2019 : 252)

จากตารางที่ 2.1 ผลการวิเคราะห์บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ตามแนวคิดของนักวิชาการ พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษามี 31 บทบาท เมื่อพิจารณาความถี่ของแต่ละบทบาท สรุปได้ว่า มี 6 บทบาท ที่มีความถี่สูงจำนวน 3-5 ความถี่ คือ บทบาทด้านการส่งเสริมและพัฒนากิจการการเรียนรู้ของครู บทบาทด้านการเป็นนักปฏิบัติ นักคิด นักพัฒนา บทบาทด้านการเป็นผู้นำที่ดี บทบาทด้านการกระจายอำนาจ บทบาทด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการติดต่อสื่อสารทางเทคโนโลยี และบทบาทด้านการเป็นผู้นำที่สำคัญของสังคมแห่งการเรียนรู้

ดังนั้น บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษายุคศตวรรษที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ผู้วิจัยจึงได้สรุปออกมาทั้ง 6 บทบาท คือ 1) บทบาทด้านการส่งเสริมและพัฒนากิจการการเรียนรู้ของครู 2) บทบาทด้านการเป็นนักปฏิบัติ นักคิด นักพัฒนา 3) บทบาทด้านการเป็นผู้นำที่ดี 4) บทบาทด้านการกระจายอำนาจ 5) บทบาทการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการติดต่อสื่อสารทางเทคโนโลยี และ 6) บทบาทด้านการสร้างเครือข่าย ในการวิจัยครั้งนี้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) บทบาทด้านการส่งเสริมและพัฒนากิจการการเรียนรู้ของครู

ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้การส่งเสริมและพัฒนากิจการการเรียนรู้ของครู พัฒนาครูให้มีความชำนาญและเชี่ยวชาญเพิ่มสูงขึ้น มีความรู้ความสามารถอย่างเป็นระบบในรูปแบบต่าง ๆ การใช้เทคโนโลยี สื่อการเรียนการสอนที่มีความทันสมัยในยุคศตวรรษ มีความเหมาะสมกับผู้เรียนที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการศึกษา ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายที่สอดคล้องกับการส่งเสริมและพัฒนากิจการการเรียนรู้ของครู ไว้ดังนี้

ภคพร เลิกนอก และเอกราช โฆษิตพิมานเวช (2564 : 11) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีควรให้ความสำคัญในการส่งเสริม พัฒนาศักยภาพของครู ให้สามารถดำเนินงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายของสถานศึกษา มุ่งเน้นเป้าหมายในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีอาชีพ สร้างมาตรฐาน กำหนดทิศทาง วางแผนนโยบายของสถานศึกษาอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม

บรรจง ลาวะลี (2560 : 213) กล่าวว่า การส่งเสริมและพัฒนากิจการการเรียนรู้ของครู ผู้บริหารจะต้องให้ความช่วยเหลือผู้ร่วมงานทุกเรื่อง เป็นห่วงเป็นใยตลอดเวลา ประสานงานกับหน่วยงานอื่นเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ร่วมงาน การพัฒนาบุคลากรจะพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ให้ครูมีความก้าวหน้าในอาชีพ

กนกอร สมปราชญ์ (2560 : 22) กล่าวว่า การส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู ผู้บริหารจะต้องมีกระบวนการพัฒนาบุคลากรให้เป็นครูมืออาชีพ (professionalism) มากยิ่งขึ้น โดยมุ่งเน้นให้ครูมีความเป็นนักจัดการเรียนรู้ ฝีมือดี ที่มีเจตคติแห่งความเป็นครูสูง มีความรู้ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติวิชาชีพที่ทันสมัยอยู่ในระดับสูงให้การสนับสนุนการปฏิบัติงานของครูในทุกเรื่องและทุกบริบท จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องร่วมมือทำกัน เป็นทีมเสมือนคณะแพทย์ ที่ทำการผ่าตัดคนไข้ เหตุนี้เองครูจึงต้องได้รับการพัฒนาด้านการทำงานแบบทีม รวมทั้งพัฒนาความฉลาดรู้ทางอารมณ์ (EQ) อีกด้วย

เดอร์ริก (Derick, 2019 : 252) กล่าวว่า การส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู ผู้บริหารส่วนใหญ่ต้องมีความรับผิดชอบในการประเมินผลงานของครู โรงเรียนที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีครูผู้สอนที่มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารต้องจัดให้มีการประเมินตามกระบวนการด้านคุณภาพครูอย่างมีความเป็นธรรม และต้องชี้ให้เห็นทั้งจุดแข็งและจุดอ่อนของการปฏิบัติหน้าที่ของครู

สรุปได้ว่า บทบาทด้านการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีการกำหนดวิสัยทัศน์ ส่งเสริมนโยบายการพัฒนาศักยภาพของครู ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมและพัฒนาครูให้มีความชำนาญและเชี่ยวชาญเพิ่มสูงขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษามีการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้กับครูอย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมสื่อการเรียนการสอนที่มีความทันสมัยในยุคดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างเสริมและพัฒนาครูให้มีคุณลักษณะที่ดีในการเรียนรู้ และการพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพ

2) บทบาทด้านการเป็นนักปฏิรูป นักคิด นักพัฒนา

ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นนักปฏิรูป นักคิด นักพัฒนา มีความสามารถในการนำพาให้คนภายในและภายนอกสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการศึกษาให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีนักวิชาการได้ให้ความหมายบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้

พิชญ์สินี มะโน (2562 : 25) กล่าวว่า บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นนักปฏิรูป เป็นนักคิด นักพัฒนา การมี Global Growth Mindset หรือกระบวนการทางความคิด เพื่อการเติบโตที่เป็นสากล การตัดสินใจให้ไวและถูกต้อง บนทางเลือกต่าง ๆ

สุนันท์ สีพาย (2562 : 7) กล่าวว่า บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นนักปฏิรูป เป็นนักคิด นักพัฒนา เป็นผู้นำทิศทางให้ครูผู้สอนจะต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนด้วยวิธีการบรรยายลง เน้นให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมากขึ้น และทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการความสะดวกในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน ทั้งนี้แล้วครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ในเนื้อหาวิชา สนใจ และกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

บรรจง ลาวะลี (2560 : 213) กล่าวว่า บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นนักปฏิรูป เป็นนักคิด นักพัฒนา ต้องทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก มีวิสัยทัศน์ในการบริหารงานที่พร้อมรับ

กับการเปลี่ยนแปลงไม่ยึดติดกับสิ่งที่ผ่านมา เพื่อพัฒนา เน้นผลการปฏิบัติงานโดยส่วนรวมมากกว่า การเน้นไปที่ผลงานของแต่ละคนในองค์กร ให้บุคลากรในองค์กรรับรู้ถึงผลการดำเนินงานขององค์กร เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์และวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ที่องค์กรเผชิญอยู่

สรุปได้ว่า บทบาทด้านการเป็นนักปฏิรูป นักคิด นักพัฒนา หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้มีบทบาทในการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้มีความพร้อมกับผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ มีการกำหนด วิสัยทัศน์ นโยบาย ที่สนับสนุน และส่งเสริม ให้มีแนวทางที่ชัดเจน ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร และ ICT ในการจัดการ มีการยกระดับการบริหารจัดการสถานศึกษา การเรียนรู้ของผู้เรียน โดยการกำหนดตัวชี้วัดด้านเทคโนโลยีในการประเมินผลปฏิบัติงานทางวิชาชีพของครู เป็นผู้นำในการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการจัดการเรียนรู้ในมิติต่าง ๆ และมีการวางแผนหลักสูตร การเรียนการสอนร่วมกับครูให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียนในยุคดิจิทัล

3) บทบาทด้านการเป็นผู้นำที่ดี

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในฐานะผู้นำที่ดี การบริหารสถานศึกษาให้ได้มาตรฐานและมี คุณภาพในระดับสูงในโลกปัจจุบันและอนาคตจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และ สารสนเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จะมีการใช้เทคโนโลยีกันอย่างแพร่หลาย มีการใช้อินเทอร์เน็ตและ เทคโนโลยีการสื่อสารสารสนเทศใหม่ ๆ ในการสื่อสารส่งผ่านข้อมูลความรู้กันอย่างกว้างขวาง จะกลายเป็นวัฒนธรรมใหม่ในการบริหารจัดการเรียนการสอนที่มีอิทธิพลแผ่กว้างทั่วไป ผู้บริหาร สถานศึกษายุคปฏิรูปจึงต้องรู้ทัน ก้าวทัน รู้จักและสามารถใช้ได้ไม่น้อยกว่าผู้อื่น ซึ่งนอกเหนือจาก จะใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนและการบริหารสถานศึกษาโดยตรงแล้วยังต้องมีการส่งเสริม ให้ครูเรียนกับการเปลี่ยนแปลงในการใช้เทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษา ของโรงเรียน ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายที่สอดคล้องกับบทบาทในฐานะผู้นำที่ดี ไว้ดังนี้

บรรจง ลาวะลี (2560 : 213) กล่าวว่า บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณสมบัติโดดเด่น จะต้องสามารถนำพาองค์กรให้ประสบความสำเร็จ มีความรู้ ผลักดันสู่การเรียนการสอนรูปแบบทันสมัย ทันต่อยุคโลกเทคโนโลยี นำพาให้สถานศึกษาก้าวทันต่อโลกในการแข่งขันที่สูง พัฒนาศักยภาพของ บุคลากรให้มีประสิทธิภาพ

จักรกฤษณ์ โปตาพล (2564 : 37-39) กล่าวว่า บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำ ที่ดี การนำเพื่อสร้างให้ครูนำตนเองได้ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา กับครูที่อาศัยความเข้าใจของความเป็นปัจเจกบุคคล รู้ว่าใครเหมาะที่จะพัฒนาตนเองในด้านใด กระตุ้น การใช้ปัญญาให้สร้างงาน โดยการการสร้างแรงบันดาลใจ และสอนงานให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะ การทำงานตามลำดับ มีตัวบ่งชี้ 4 ตัวบ่งชี้ คือการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การกระตุ้น การใช้ปัญญา การสร้างแรงบันดาลใจ และการสอนงาน

สรุปได้ว่า บทบาทด้านการเป็นผู้นำที่ดี หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นตัวอย่างต้นแบบที่ดีให้กับครู มีการบริหารอย่างมีคุณธรรม มีการปรับตัวให้ทันต่อการศึกษายุคดิจิทัล มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ และมีการเข้าถึงครู ช่วยแก้ไขปัญหาอยู่เสมอ

4) บทบาทด้านการกระจายอำนาจ

ผู้บริหารสถานศึกษามีการกระจายอำนาจ เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่จะผลักดันให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพทำให้ครูมีงานอิสระ ไม่มีข้อจำกัดสร้างสรรค์ผลงานสื่อการสอนหรือกระบวนการสอนรูปแบบใหม่ในยุคดิจิทัล เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ด้านการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายที่สอดคล้องกับกระจายอำนาจ ไว้ดังนี้

บรรจง ลาวะลี (2560 : 213) กล่าวว่า บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการกระจายอำนาจ บริหารงานแบบประชาธิปไตย รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ร่วมคิด ร่วมทำร่วมแก้ปัญหากับบุคลากรในองค์กร

จักรกฤษณ์ โปตาพล (2564 : 37-39) กล่าวว่า บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการกระจายอำนาจ การให้อำนาจและความรับผิดชอบในการตัดสินใจและ ดำเนินการให้แก่ครู การกระจายความเป็นผู้นำไปสู่คนอื่น ๆ ในสถานศึกษาโดยการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การทำงานเป็นทีม โดยมีวัฒนธรรมการทำงานที่มีเป้าหมายการทำงานเหมือนกัน และ มีการปฏิบัติภาวะผู้นำโดยการกระจายความเป็นผู้นำสู่คนอื่น ๆ โดยตอบสนองความต้องการของครูเป็นอันดับแรก และ เพื่อสนับสนุนให้สามารถแก้ปัญหาด้วยตนเอง มีตัวบ่งชี้ 3 ตัวบ่งชี้ คือ วิสัยทัศน์ร่วม การทำงานเป็นทีม และการสร้างความไว้วางใจ

สุนันท์ สีพาย (2562 : 7) กล่าวว่า บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการกระจายอำนาจ การให้ความสำคัญในบทบาทของครูเพิ่มมากขึ้นในการคิด การตัดสินใจ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นครูเป็นสำคัญ

กนกอร สมปราษฎ์ (2560 : 22) กล่าวว่า บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการกระจายอำนาจ ต้องเป็นผู้นำการพัฒนาศักยภาพของครูและเป็นผู้ใช้วิธีการกระจายอำนาจการตัดสินใจให้แก่ผู้ร่วมงาน

สรุปได้ว่า บทบาทด้านการกระจายอำนาจ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารงานแบบประชาธิปไตย รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ร่วมคิด ร่วมทำร่วมแก้ปัญหา ช่วยผลักดันให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพทำให้ครูมีงานอิสระ ไม่มีข้อจำกัด และมีการระดมความคิดของครู และการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนร่วมกัน

5) บทบาทด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการติดต่อสื่อสารทางเทคโนโลยี

ผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการติดต่อสื่อสารทางเทคโนโลยี เห็นความสำคัญ และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการยกระดับการบริหารจัดการสถานศึกษาและการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งเป็นผู้นำในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ในการจัดการเรียนรู้ในมิติต่าง ๆ ส่งเสริมพัฒนาครู ให้มีวิสัยทัศน์ ตระหนักเห็นความสำคัญ และมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ และส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการติดต่อสื่อสารทางเทคโนโลยี ไว้ดังนี้

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล (2562 : 9-10) กล่าวว่า บทบาทผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี การพัฒนานวัตกรรมการศึกษา การจัดการเรียนการสอนที่นำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ในการบริหารการศึกษา ให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ลดขั้นตอน ลดความยุ่งยาก ซับซ้อนในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สุนันท์ สีพาย (2562 : 7) กล่าวว่า บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการติดต่อสื่อสารทางเทคโนโลยี การจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการติดต่อสื่อสารทางเทคโนโลยี โดยมีหลักสำคัญของการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ใหม่หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ผ่านกระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม และเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม ดังนั้น ครูผู้สอนจะต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนด้วยวิธีการบรรยายลง เน้นให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมากขึ้น และทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน ทั้งนี้แล้วครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ในเนื้อหาวิชา สนใจ และกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

กนกอร สมปราชญ์ (2560 : 22) กล่าวว่า บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการติดต่อสื่อสารทางเทคโนโลยี ผู้บริหารต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของโรงเรียนและชุมชน ทั้งสองฝ่ายต้องร่วมมือกันจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน มิฉะนั้นสิ่งที่เรียนที่สอนอยู่ในโรงเรียนนับวันจะล้าสมัยห่างไกลจากความเป็นจริงยิ่งขึ้น สิ่งที่จะต้องทำให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิตที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตในโลกสมัยใหม่ได้อย่างชาญฉลาดและมีความสุข ผู้บริหารจะต้องแสดงบทบาทการเป็นผู้นำที่สำคัญของสังคมแห่งการเรียนรู้ (knowledge society) โดยต้องใช้เทคโนโลยีก้าวหน้าขั้นสูงเป็นเครื่องมือดำเนินการไปสู่ความสำเร็จดังกล่าว ตลอดจนใช้เพื่อการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของนักเรียนให้ได้ตามความคาดหวังของสังคม

สรุปได้ว่า บทบาทด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการติดต่อสื่อสารทางเทคโนโลยี หมายถึงผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการขับเคลื่อนให้ครู มีการพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ ด้านการเรียนการสอน มีการส่งเสริมพัฒนาบุคลากร และการฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรทุกคนของสถานศึกษา ให้มีความรู้ความสามารถด้าน ICT อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ส่งเสริมพัฒนาครู ให้มีวิสัยทัศน์ ตระหนักเห็นความสำคัญ และมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้การเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ มีการใช้เทคโนโลยีในการปรับเปลี่ยนกระบวนการในการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลใหม่ ผู้บริหารมีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ

มาใช้ในการบริหารสถานศึกษา เพื่อใช้ในการบริหารงานด้านต่าง ๆ ทั้งการบริหารงานวิชาการ การบริหารกิจการนักเรียน การบริหารงานบุคลากร การบริหารงานธุรการ การเงิน พัสดุครุภัณฑ์ การบริหารงานอาคารสถานที่

6) บทบาทด้านการสร้างเครือข่าย

ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีบทบาทในด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกองค์กร โดยการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน การมีส่วนร่วมของเครือข่าย และการเสริมสร้างศักยภาพของเครือข่าย เพื่อให้เกิดการพัฒนาและประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายที่สอดคล้องกับบทบาทในด้านการสร้างเครือข่ายไว้ ดังนี้

พิชญ์สินี มะโน (2562 : 25) กล่าวว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล ปัจจัยสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาควรมีในการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล คือ การมีกระบวนการทางความคิดเพื่อการเติบโตที่เป็นสากล (Global Growth Mindset) มีการสร้างพลังเครือข่าย สร้างชุมชน และรวมถึงการสร้างแหล่งการเรียนรู้

กนกอร สมปราษฎย์ (2560 : 22) กล่าวว่า ผู้บริหารต้องสร้างเครือข่ายพันธมิตร (Strategic networks) กับสถานศึกษาอื่น ตลอดจนหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อประโยชน์ของความร่วมมือ การใช้ทรัพยากรร่วม และการเพิ่มความแข็งแกร่งทางวิชาการ การสร้างผลผลิตที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ รวมทั้งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสถานศึกษามากขึ้น

เดอร์ริก (Derick, 2019 : 252) กล่าวว่า บทบาทของผู้บริหารที่สำคัญอย่างมากด้านหนึ่งของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ด้านการปกครองและชุมชนสัมพันธ์ การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชนเป็นประโยชน์ในความหลากหลายของพื้นที่ การสร้างความสัมพันธ์เครือข่ายชุมชนสามารถช่วยให้โรงเรียนได้รับประโยชน์ และความช่วยเหลือเป็นอย่างมาก รวมถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการปรึกษาและการสนับสนุนในเชิงบวกโดยรวม

สรุปได้ว่า บทบาทด้านผู้นำในการสร้างเครือข่าย หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการสร้างเครือข่ายร่วมกับสถานศึกษาอื่น ๆ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกับสถานศึกษาที่อื่นที่มีการนำนวัตกรรมใหม่ ๆ เข้ามาใช้ มีกระบวนการคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ มีการคิดเชิงนวัตกรรม และผู้บริหารสถานศึกษาสามารถร่วมพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนร่วมกับครู รวมไปถึงผู้เรียน เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัล

การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีทำให้ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นในด้านการศึกษาที่มีการนำมาประยุกต์ใช้กันอย่างผสมผสานลงตัว ไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ เทคโนโลยีทางการสื่อสาร นวัตกรรมทางการศึกษารูปแบบใหม่ ส่งผลให้ครูต้องพัฒนาศักยภาพภาพ

ตัวเองในการเรียนรู้ เพื่อนำมาถ่ายทอดให้กับผู้เรียน นับได้ว่าการศึกษเป็นจุดของการเริ่มต้นในการปูพื้นฐานของผู้เรียนเพื่อก้าวสู่การศึกษายุคใหม่ ครูจึงมีบทบาทสำคัญในการผลักดัน ให้ความรู้ การพัฒนาผู้เรียนให้สามารถคิด วิเคราะห์ ระบุปัญหา การแก้ไขปัญหา แนวทางที่ถูกต้องประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูยุคศตวรรษที่ 21 จึงสำคัญกับผู้เรียนเป็นอย่างมาก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ความหมายของประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

ณัฐธิดา หม้อทอง (2564 : 51-52) กล่าวว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารจึงต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาครู พยายามสร้างความพอใจ ความผูกพัน และความตระหนักในหน้าที่และความสำคัญของอาชีพของตน ผลักดันให้ปฏิบัติงานได้อย่างเต็มความสามารถ และการจะทำให้ครูปฏิบัติงานได้ดี ขึ้นอยู่กับขวัญและกำลังใจที่ดีของครู ที่ส่งผลต่อทัศนคติในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้เกิดประสิทธิผลในการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องศึกษาปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องอีกปัจจัยหนึ่ง คือ การใช้แรงจูงใจกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรจะต้องรู้จักตระหนักถึงความสำคัญของการใช้แรงจูงใจ แรงจูงใจมีความสำคัญต่อการบริหารงาน เนื่องจากผู้บริหารจะต้องทำงานให้ประสบความสำเร็จได้โดยอาศัยความร่วมมือของบุคคลอื่น บุคลากรทางการศึกษาเป็นทรัพยากรที่มีชีวิตจิตใจ แรงจูงใจจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ ความรู้สึกของคนในการปฏิบัติงาน ซึ่งการใช้แรงจูงใจจะมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

ชริกา ไชยเดช (2562 : 17-18) กล่าวว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน การพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาก่อนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งบางตำแหน่งและบางวิทยฐานะเพื่อเพิ่มพูนความรู้ทักษะเจตคติที่ดีมีคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณที่เหมาะสมในอันที่จะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ราชการเกิดประสิทธิภาพความก้าวหน้าและการประเมินข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีวิทยฐานะและเลื่อนวิทยฐานะโดยประเมินสมรรถนะหลักทางการบริหาร คือ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริการที่ดีการพัฒนาตนเองการทำงานเป็นทีมและสมรรถนะประจำสายงานประกอบด้วย การวิเคราะห์และสังเคราะห์การสื่อสารและการมุ่งการพัฒนาศักยภาพบุคลากร และการมีวิสัยทัศน์สมรรถนะถือเป็นหัวใจของระบบการบริหารงานบุคคลในปัจจุบันทั้งภาครัฐและเอกชนการพัฒนาวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาจึงส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้เรียนในการบริหารจัดการศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาในยุคของการเปลี่ยนแปลงนอกจากจะมีสมรรถนะตามหลักเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนดแล้วผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาวิชาชีพอยู่เสมอ

อัครเดช ไม้งจันทร์ (2560 : 522) กล่าวว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ต้องเกิดจากความพึงพอใจ ความทุ่มเท และความสุขในการทำงานของบุคลากรในหน่วยงานหรือองค์กร ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพประสิทธิผลและความสำเร็จของงานในสถานศึกษา หากครูนั้นขาดความพึงพอใจ ความทุ่มเท

และความสุขในการปฏิบัติงานแล้วนั้น จะส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการทำงาน ทำให้คุณภาพของงานลดลง ทั้งด้านปริมาณงาน ความถูกต้องของงาน และการสูญเสียเวลาในการทำงาน ทำให้งานเกิดความเสียหาย และสถานศึกษาไม่มีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่าประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัล ครูต้องพัฒนาศักยภาพตนเองในการเฝ้าหาความรู้สม่ำเสมอ ค้นหานวัตกรรมการศึกษาใหม่ๆ นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้กับการศึกษาไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ เทคโนโลยีทางการสื่อสาร นวัตกรรมทางการศึกษารูปแบบใหม่ เพื่อนำมาถ่ายทอดให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัล

แนวทางปฏิบัติของครูไทยในยุค Disruption เปรียบเสมือนวิธีการในการปรับเปลี่ยนบทบาทภายในตัวครูผู้สอนภายใต้การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

วิชัย วงศ์ใหญ่ (2565 : 25) กล่าวว่า แนวทางในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัล มีดังนี้

1. มีความตื่นตัวทางความรู้เนื่องจากปัจจุบันด้วยความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก และความก้าวหน้าของนวัตกรรม ส่งผลให้องค์ความรู้บางส่วนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ดังนั้นจำเป็นต้องเป็นที่ยอมรับว่าครูต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ในศาสตร์หลายแขนงด้วยความถ่องแท้ อีกทั้งต้องเป็นผู้ที่มีการเรียนรู้ในสิ่งใหม่อยู่เสมอ เพื่อให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางความรู้ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งจำเป็นต้องเป็นที่ยอมรับว่าครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้ที่รักในการเรียนรู้ รักในการพัฒนาตนเอง และรักในการพัฒนาผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ

2. มีการปรับเปลี่ยนบทบาทตนเอง เนื่องจากครูผู้สอนมีบทบาทต่อผู้เรียนผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องเป็นที่ยอมรับว่าครูผู้สอนจะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทตนเองรูปแบบกระบวนการจัดการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าครูผู้สอนจะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทตนเองจากผู้ถ่ายทอดความรู้ด้วยวิธีการบรรยาย การมอบหมายงานมาเป็นการจัดการเรียนการสอนผ่านโลกออนไลน์ และให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปบูรณาการหรือประยุกต์เป็นโครงงานหรือนวัตกรรมที่ผู้เรียนมีความสนใจ ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการจัดการสอนในรูปแบบใหม่สามารถตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ตรงตามความต้องการ และส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความต้องการในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

3. มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากปัจจุบันความรู้มีอยู่ทั่วทุกมุมของโลก ผ่านการสืบค้นด้วยเครื่องมืออินเทอร์เน็ต ส่งผลให้ครูผู้สอนสามารถที่จะเข้าถึงความรู้ที่ถูกต้องได้โดยตรงตามความต้องการ ประหยัดค่าใช้จ่าย เพียงแต่ครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้ที่หลายกำแพงในการป้องกันตนเองไม่ให้เกิดการพัฒนา ปรับเปลี่ยนตนเองจากการถูก Disrupt เป็นผู้ Disrupt ด้วยการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน เป็นผู้ที่มีความต้องการในการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเองทางวิชาชีพ และการพัฒนาตนเองเพื่อศิษย์อย่างต่อเนื่อง

4. มีการใช้ความคิดสร้างสรรค์สร้างกิจกรรมการเรียนรู้เนื่องจากบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปของครูผู้สอนจากผู้บรรยายมาเป็นพี่เลี้ยงให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดแนวคิดในการเรียนรู้และแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ดังนั้นครูผู้สอนจะต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความหลากหลาย อีกทั้งมีการประยุกต์ใช้สื่อออนไลน์การเรียนการสอนบนเว็บ กระดานอัจฉริยะ และข้อมูลผ่านเครือข่าย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ตรงตามความต้องการ คงทน หลากหลายวิธีการ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์เป็นโครงงานต่อไป

5. มีการใช้ความรู้ความสามารถทางเทคโนโลยีเนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการเข้าถึงความรู้แบบตลอดเวลา ดังนั้นครูผู้สอนจำเป็นต้องมีทักษะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในการเข้าถึงความรู้ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางความรู้ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเห็นได้ว่าปัจจุบันมีการนำสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน มาเป็นเครื่องมือในการสร้างความสนใจในการเรียนรู้อย่างแพร่หลาย ดังนั้นจำเป็นต้องมีทักษะที่จะต้องเป็นผู้สร้างทางเลือกแห่งการเรียนรู้ที่มีความหมาย เฉพาะเจาะจง

จิตติมา วรรณศรี (2553 : 102) กล่าวว่า แนวทางในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลต้องมีการนำโมเดลการพัฒนานวัตกรรมในสถานศึกษาและขับเคลื่อนนวัตกรรมสู่การปฏิบัติ โดยแบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 กระบวนการสร้างนวัตกรรม ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนย่อย ได้แก่

1. การวิเคราะห์ปัญหาความต้องการ
2. การคิดออกแบบสร้างนวัตกรรม
3. การประเมินนวัตกรรม

องค์ประกอบที่ 2 การนำนวัตกรรมสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนย่อย ได้แก่

1. การเตรียมการ
2. การใช้นวัตกรรม
3. การนิเทศ ติดตาม
4. การสะท้อนผล

องค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยความสำเร็จของนวัตกรรม คือ สิ่งที่จะช่วยสนับสนุนให้กระบวนการสร้างนวัตกรรมและขับเคลื่อนในสถานศึกษาบรรลุผลตามเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ทักษะบุคลากร การเสริมแรง โครงสร้างองค์กร วัฒนธรรมการเรียนรู้ และเครือข่าย

สมหมาย จันทรเรือง (2563 : ออนไลน์) กล่าวว่า แนวทางในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลพึงปฏิบัติ ดังนี้

1. ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ และฝึกปฏิบัติเพื่อสามารถใช้สื่อเหล่านั้นให้ได้ เช่น การอบรม หรือการปฏิบัติ เป็นต้น

2. การรู้จักนำสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน หรือ computer Assisted Instruction : CAI) มาเป็นเครื่องมือให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองในลักษณะการนำเสนอที่มีทั้งตัวอักษร ภาพกราฟิก ภาพเคลื่อนไหว เพื่อดึงดูดให้ผู้เรียนเกิดความสนใจเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

3. ครูต้องมีความรู้ตามศาสตร์ของแต่ละสาขาวิชา ควรตระหนักว่าเครื่องมือและอุปกรณ์เหล่านี้เป็นเพียงสื่อการสอนเท่านั้น มิใช่ให้ผู้เรียนไปค้นคว้าเองอย่างอิสระ โดยครูไม่ได้มีบทบาทใด ๆ

4. ครูต้องพัฒนาการใช้บทเรียนออนไลน์ หรือ E-learning เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา

5. หากไม่สามารถศึกษาหาประสบการณ์จากสื่อเหล่านั้นได้ ก็ควร Disrupt ตัวเองแล้ว เปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่นที่ไม่ต้องใช้ความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับสื่อสารสนเทศ

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา (2562 : 19) กล่าวว่า แนวทางในการปฏิบัติงานของครู ยุคดิจิทัล เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนประกอบด้วยบทบาท 3 ด้าน ได้แก่

1. Engage หมายถึง ครูต้องความยึดมั่นผูกพัน การทำให้เกิดความสนใจความไว้วางใจ ความดึงดูด ความยึดมั่น ความผูกพัน การมีส่วนร่วมการยอมรับนับถือ การเชื่อมต่อเข้าด้วยกันและปฏิสัมพันธ์ ที่นำไปสู่ความสำเร็จ

2. Empower หมายถึง ครูต้องเป็นผู้สร้างพลังบวกให้กับผู้เรียน กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถคิดวิเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. Enliven หมายถึง ครูต้องความกระตือรือร้น กำหนดทิศทางงานที่มีความชัดเจน

สุกัญญา แซ่มซ้อย (2562 : 19) กล่าวว่า แนวทางในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัล แนวคิดการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนในยุคดิจิทัลด้วยการนำแนวคิด TPACK Model ซึ่งคือ ความสามารถในการบูรณาการความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเนื้อหารายวิชา และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มาใช้ในการวางแผนกลยุทธ์การบูรณาการนำเทคโนโลยีสู่ห้องเรียน โดยผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุน ส่งเสริมครูให้ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาอย่างลึกซึ้ง และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้อย่างเหมาะสม ตามมาตรฐานด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ของครู ในยุคดิจิทัล สรุปได้ว่า แนวทางการประยุกต์ใช้วงจรการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้

1. ครูใช้ความรู้ด้านเนื้อหา การจัดการเรียนรู้ และเทคโนโลยีในการอำนวยความสะดวก ในการสร้างประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างกว้างขวาง การสร้างสรรค์และการใช้นวัตกรรม

2. ครูออกแบบและประยุกต์ใช้การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และพัฒนาการประเมิน ประสิทธิภาพการเรียนรู้ตามสภาพจริง ใช้สื่อดิจิทัลร่วมกับแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ ได้มากที่สุด

3. ครูใช้ระบบเทคโนโลยีอย่างคล่องแคล่ว ร่วมกับผู้เรียน เพื่อนร่วมงานถ่ายทอดความรู้ใหม่ ๆ ตลอดจนเป็นแบบอย่างการทำงานด้านนวัตกรรมในสังคมดิจิทัล

4. ครูมีความเข้าใจในเรื่องราวท้องถิ่น และเรื่องต่าง ๆ ในสังคมโลก มีความรับผิดชอบ และ พัฒนาวัฒนธรรมดิจิทัล มีพฤติกรรมในการใช้ที่ถูกต้องตามกฎหมาย และจริยธรรมในวิชาชีพ

5. ครูพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง เป็นตัวอย่างในการเรียนรู้ตลอดชีวิต แสดงความเป็นผู้นำ ทางวิชาชีพในสถานศึกษา ชุมชน โดยการส่งเสริมและแสดงถึงการมีประสิทธิภาพในการใช้สื่อดิจิทัล

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2562 : 25-34) กล่าวว่า แนวทางในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัล ต้องมีการสังเคราะห์แนวทางการนำนวัตกรรมการบริหารการศึกษามาใช้ในสถานศึกษาได้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นค้นหานวัตกรรม เป็นขั้นที่สถานศึกษาค้นหาว่านวัตกรรมใดที่เหมาะสมต่อการนำไปใช้ ในสถานศึกษา

2. ขั้นคัดเลือกนวัตกรรมเป็นขั้นตอนที่สถานศึกษาตัดสินใจเลือกนวัตกรรมใดนวัตกรรมหนึ่ง มาใช้ในสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความคุ้มค่าและความพร้อมของสถานศึกษา โดยเปิดโอกาส ให้สมาชิกของสถานศึกษามีส่วนร่วมในการคัดเลือกนวัตกรรม

3. ขั้นดำเนินการ เป็นการนำนวัตกรรมที่เลือกสรรแล้วมาสู่การปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม โดยสถานศึกษาต้องจัดระบบการดำเนินงานและสนับสนุนอย่างเหมาะสม มีการปรับโครงสร้างที่เอื้อต่อ การนำนวัตกรรมมาใช้ มีความยืดหยุ่น คล่องตัว ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง

4. ขั้นประเมินและปรับปรุง เป็นขั้นการประเมินผลการนำนวัตกรรมมาใช้ในสถานศึกษา โดยควรประเมินทั้งผลผลิตและคุณค่าของนวัตกรรม โดยนำสิ่งที่ยังบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลยิ่งขึ้น

5. ขั้นบำรุงรักษา เป็นขั้นการผดุงรักษาระบบนวัตกรรมให้สามารถทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ โดยสถานศึกษาต้องจัดให้มีการประเมินอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อนำผลการประเมินมาใช้ ในการปรับปรุงพัฒนาต่อไป

เพ็ญจันทร์ สินธุเขต (2560 : 98-110) กล่าวว่า แนวทางในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัล เกี่ยวกับการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลว่า เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาประเทศสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” จัดการศึกษาทั้งระบบตั้งแต่ปฐมวัย ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมสร้างศักยภาพสูงสุดของเยาวชน ตอบสนองตลาดแรงงาน และสังคมต้องการ ซึ่งมีผู้บริหาร ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษา เป็นบุคคลสำคัญ ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ไปพร้อมกัน 3 ด้าน ประกอบด้วย

1. ด้านความรู้ ผู้เรียนมีความรอบรู้ สิ่งรอบตัวที่พร้อมเปลี่ยนแปลง ในโลกอนาคต

2. ด้านทักษะ ได้แก่ ทักษะด้านเทคโนโลยี ทักษะการทำงาน ทักษะการคิดจินตนาการ ทักษะการแสวงหาความรู้ การแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ บุรณาการเชิงสร้างสรรค์การจัดการบุคคล การประเมิน ทักษะการตัดสินใจ และความยืดหยุ่นในสถานการณ์ที่เหมาะสมทักษะการบริการ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการบูรณาการ เชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และ ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในศตวรรษที่ 21

3. ด้านคุณลักษณะ ได้แก่ มีความอดทน กล้าคิด กล้าทำ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้มีความฉลาดทางอารมณ์ มีคุณธรรม มีเมตตา กรุณา มีระเบียบวินัย มีความมุ่งมั่นสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ หรือนวัตกรรมจนสำเร็จ และยอมรับในกฎกติกาของสังคม และการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สรุปได้ว่าแนวทางในการปฏิบัติงานของครูยุคศตวรรษที่ 21 ครูผู้สอนจะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทตนเอง รูปแบบกระบวนการจัดการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าครูผู้สอนจะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทตนเองจากผู้ถ่ายทอดความรู้ด้วยวิธีการบรรยาย การมอบหมายงาน มาเป็นการจัดการเรียนการสอนผ่านโลกออนไลน์ และให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปบูรณาการหรือประยุกต์เป็นโครงงานหรือนวัตกรรมที่ผู้เรียนมีความสนใจ ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการจัดการสอนในรูปแบบใหม่สามารถตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ตรงตามความต้องการ และส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความต้องการในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หลักคิดการพัฒนาครูยุคศตวรรษที่ 21

ทิตินา แสงระวี (2565 : 22) กล่าวว่า หลักคิดการพัฒนาครูยุคศตวรรษที่ 21 เพื่อให้เกิดเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองของครูด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย จากการศึกษาสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองทางวิชาชีพ และการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพสามารถสรุปเป็นรูปแบบในการเรียนรู้ 3 วิธี ดังนี้

1. การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นวิธีการเรียนรู้ที่เกิดจากแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ภายในตนเอง ซึ่งเป็นแรงขับภายในให้บุคคลเกิดความต้องการในการพัฒนาตนเองให้ประสบความสำเร็จ โดยอาศัยปัจจัยสนับสนุนภายนอก ได้แก่ ความสนใจ ความถนัด โอกาส และเวลา

2. การเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน เป็นวิธีการเรียนรู้ที่เกิดขณะปฏิบัติงาน อาจอยู่ในรูปของการให้คำแนะนำเชิงปฏิบัติในลักษณะตัวต่อตัวหรือกลุ่มในช่วงเวลาทำงาน โดยมุ่งหวังให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน มีความเข้าใจที่ถูกต้อง ตรงประเด็น และสามารถปฏิบัติงานได้ด้วยตนเอง

3. การเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติ เป็นวิธีการเรียนรู้ที่โดยส่วนใหญ่อยู่ในรูปการพัฒนาตนเองแบบไม่เป็นทางการ ได้แก่ การฝึกอบรมตามหลักสูตร การอบรมโดยหน่วยงานภายนอก การพัฒนาผ่านสื่อทางไกล การศึกษาความสำเร็จของเพื่อนร่วมวิชาชีพ และการศึกษาต่อ

จากรูปแบบในการเรียนรู้ 3 วิธีที่กล่าวมาข้างต้น ครูผู้สอนอาจใช้รูปแบบการเรียนรู้เดี่ยวหรือผสมผสาน เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาตนเองทางวิชาชีพ การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อศิษย์ และการพัฒนางานภายในสถานศึกษา ซึ่งจะเห็นได้ว่ากระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการขับเคลื่อนของครูผู้สอน ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในวงกว้างและทั่วทั้งระบบของสถานศึกษา ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนต้องก้าวทันการเปลี่ยนแปลงทางความรู้ในโลกยุคปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง ผสมผสานการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองบนเครือข่ายเพื่อเป็นรูปแบบการเรียนการสอน หรือการศึกษาค้นคว้าความรู้ ผ่านการเชื่อมโยงเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ที่มีรูปแบบการจัดการและการนำเสนอที่หลากหลาย ยืดหยุ่น เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาให้แก่ผู้ที่ต้องการแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง หรือเป็นทางเลือกในการแสวงหาความรู้ของผู้ที่สนใจศึกษาหาความรู้ต่อไป

นรรชิต ฝันเชียร (2561 : ออนไลน์) กล่าวว่า ครูยุคดิจิทัลจำเป็นต้องมีการพัฒนาด้วยโอเดียความคิด สร้างสรรค์และนวัตกรรมใหม่ ๆ ถึงเวลาแล้วที่จะต้องเปลี่ยนวัฒนธรรมการเรียนรู้ของเด็กไทยเสียใหม่ ให้รู้จักการสร้างสรรค์ ร่วมกันวางแผน รู้จักแยกแยะ รู้จักประยุกต์ วิจัยค้นคว้า สร้างผลงาน วางแผน และประมวลผลเป็น ซึ่งตัวแปรที่สำคัญในเรื่องนี้ก็คือครู ซึ่งคุณลักษณะสำคัญ 7 ประการ มีดังนี้

1. การสร้างและบูรณาการความรู้ ครูสามารถนำความรู้มาบูรณาการผนวกกับเทคโนโลยี และพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนให้มีความทันสมัย
2. ความคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ ครูจะต้องเป็นผู้นำ ชี้นำให้ผู้เรียน สามารถคิดวิเคราะห์ได้ด้วยตนเอง ในการแก้ไขปัญหา ตลอดจนสามารถคิดวิเคราะห์ได้อย่างเป็นระบบ
3. ครูต้องมีวิสัยทัศน์ และการคิดวิเคราะห์การเรียนการสอนให้กับผู้เรียน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้เรียน ครูจะต้องเป็นผู้นำชี้นำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการส่งเสริมการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นหลัก เพื่อให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ เรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ
4. ความรู้และเข้าใจเทคโนโลยีใหม่ ๆ ครูต้องมีความใฝ่รู้ ความรู้ใหม่อยู่เสมอ อีกทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียน มีความรู้ ความเข้าใจ ด้านเทคโนโลยีด้านการศึกษาผ่านช่องทางที่มีความหลากหลายมากขึ้น
5. ทักษะการสอนเด็กให้เติบโตเต็มศักยภาพและสร้างผลงานใหม่ ๆ บทบาทของครูจะต้องส่งเสริมการเรียนรู้ให้เด็กตามวัยและให้เด็กพัฒนาอย่างเต็มที่ตามศักยภาพของเด็ก และเน้นให้เด็กเปลี่ยนจากเป็นผู้รับกลายเป็นผู้พัฒนา และสร้างสรรค์สิ่งใหม่
6. ความเข้มแข็งในจรรยาบรรณ ครูต้องมีคุณธรรม จริยธรรม สามารถนำพาให้ผู้อื่นทำประโยชน์ให้กับสังคมส่วนรวมได้ อีกทั้งยังต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับสังคม
7. ครูต้องมีบทบาท เป็นผู้นำทางด้านการสอนให้กับผู้เรียน สามารถช่วยวางแผน กำหนดทิศทางในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของสถานศึกษา ร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษามากขึ้น

อีกทั้งครูต้องมีบทบาทต่อการส่งเสริม พัฒนา และประเมินผลการเรียนรู้และวิชาชีพในโรงเรียนร่วมกับบุคลากร ผู้บริหารและชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

จากคุณลักษณะทั้ง 7 ข้อที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า ลักษณะของครูในยุคศตวรรษที่ 21 เรื่องของการใช้เทคโนโลยีและการสร้างให้ผู้เรียนเป็นนักคิดและนักพัฒนาถือเป็นหัวใจหลักในการส่งเสริมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นไปตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป ครูจะเป็นผู้สอนอย่างเดียวเหมือนเมื่อก่อนไม่ได้ จะต้องให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเองด้วย โดยที่ครูออกแบบการเรียนรู้ เป็นผู้แนะนำ และอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้กับเด็ก ทั้งนี้เพื่อให้เด็กสามารถสร้างสรรค์และพัฒนาองค์ความรู้ได้ด้วยตัวเอง ซึ่งการสร้างสรรค์ด้วยตัวเองนี้คือแนวทางสำคัญแห่งยุคศตวรรษที่ 21 ที่มันถึงเวลาแล้วที่เราต้องสร้างให้เกิดขึ้นกับการศึกษาไทยเป็นอย่างยิ่ง

สรุปได้ว่า หลักคิดการพัฒนาครูยุคศตวรรษที่ 21 ครูต้องมีความคิดสร้างสรรค์ในการบูรณาการความรู้ ผสมกับเทคโนโลยีสารสนเทศ พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนนำสารสนเทศประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียน อีกทั้งการเป็นผู้นำทางด้านการสอนให้กับผู้เรียน สามารถช่วยวางแผน กำหนดทิศทางในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของสถานศึกษา ร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษามากขึ้น

การจัดการเรียนรู้ของครูยุคศตวรรษที่ 21

ทิตนา แสงระวี (2565 : 13) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ของครูยุคศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนผันทางนวัตกรรมที่มีความเป็นพลวัตสูง ส่งผลให้บุคคลเข้าถึงแหล่งข้อมูลจำนวนมากผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย เพื่อการบูรณาการเป็นนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ภายใต้กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีความเปลี่ยนแปลงไป ครูจึงถือเป็นบุคคลที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการพัฒนาให้มีความพร้อม มีสมรรถนะ และมีทักษะที่จำเป็นในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนของตนให้มีประสิทธิภาพ ก้าวทันโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อเสริมสร้างทักษะความรู้ที่จำเป็นสู่ผู้เรียน ดังนั้นครูผู้สอนต้องอาศัยหลักคิดของการพัฒนา 3 หลัก คือ

1. การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง เป็นการเรียนรู้ผ่านการแก้ไขปัญหาในงาน และการเรียนรู้วิธีการสื่อสารความรู้สึกรู้ใจเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้อง

2. การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เกิดจากการปรับเปลี่ยนบทบาทภายในตัวครูผู้สอนให้เป็นผู้ที่ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง อันเกิดมาจากสถานการณ์รอบข้างที่เกี่ยวข้อง และการเรียนรู้จากประสบการณ์ภายในตัวบุคคลที่หลากหลาย

3. การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองเป็นรูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อการประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา โดยมีการกำหนดเป้าหมาย วางแผนการเรียนรู้ การเรียนรู้ตามแผนที่วางไว้ และประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง จากหลักคิดของการพัฒนา ครูผู้สอนต้องให้ความสำคัญต่อการปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเอง ให้เป็นผู้นำทางวิชาการของครู เพื่อการพัฒนาตนเอง ชี้นำ

ให้คำปรึกษาและสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้หรือการปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน และผู้ร่วมวิชาชีพ

พระพรหมพิริยะ ถาวโร (มัลลัรักษ์) (2564 : 6-8) กล่าวว่า บทบาทของผู้สอน คือ การสร้างแรงปรารถนาแรงบันดาลใจในการเรียนรู้การชี้แนะให้ผู้เรียนมีจินตนาการสร้างสรรค์ให้ผู้เรียนใช้ศักยภาพของตนเองในการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ การคิดไตร่ตรอง และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง มีความสามารถในการปรับปรุงและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งบทบาทผู้สอนดังกล่าวนี้เป็นรากฐานทางความคิดเกี่ยวกับการโค้ชเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน

1. บทบาทการโค้ช การโค้ชการฝึกทักษะให้กับผู้เรียนโดยเน้นให้ใช้วิธีการเรียนรู้ของตนเองเป็นลักษณะของการเรียนรู้ส่วนบุคคล Personalized learning การโค้ชเน้นชี้แนะผู้เรียนให้พัฒนาตนเองด้วยวิธีการที่ สอดคล้องกับธรรมชาติและระดับความสามารถของผู้เรียน พัฒนาไป ในทิศทางที่ถูกต้อง เกิดการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ การโค้ชเป็นบทบาทของผู้สอนที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มตามศักยภาพ เป็นการช่วยทำให้ผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีทักษะในการเรียนรู้ ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการสร้างสรรค์นวัตกรรมอันเป็นทักษะจำเป็นที่ผู้เรียนทุกคนจำเป็นต้องมีในโลกปัจจุบันและอนาคต และเป็น Soft skills ในการโค้ชเพื่อเสริมสร้าง Soft skills ให้เกิดกับผู้เรียนซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในยุคดิจิทัล

2. กระบวนการโค้ชเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน การโค้ชมีหลายรูปแบบแตกต่างกันไปในแต่ละบริบทของการโค้ชหนึ่งการโค้ชในบริบทของการเรียนการสอน (instructional coaching) มีขั้นตอนดังนี้

2.1 Feed – up การให้ข้อมูลเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ เป็นการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ที่เน้น แรงจูงใจภายใน รวมทั้งการสร้างแรงบันดาลใจ Passion ในการเรียนรู้ ความสนใจใคร่รู้ ก่อนที่จะเริ่มเข้าสู่การปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ การ Feed-up ที่ดีจะเป็นปัจจัยสนับสนุนให้ผู้เรียนใช้กระบวนการ เรียนรู้ของตนเองอย่างเต็มความสามารถ จากการที่ผู้เรียนมีแรงจูงใจ แรงบันดาลใจ และ Passion ในการเรียนรู้

2.2 Power questions การใช้พลังคำถาม เป็นการตั้งคำถามเชิงลึกในองค์ความรู้ที่เป็น main concept ของการเรียนรู้หรือสิ่งที่ผู้เรียนจะต้องมีความรู้ความ เข้าใจที่ถูกต้องแม่นยำ เพื่อให้ผู้เรียนมีเป้าหมายว่าเมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมการเรียนรู้แล้ว จะต้องตอบคำถามของผู้สอนให้ได้ ซึ่งการตอบคำถามได้ของผู้เรียนนั้น จะเป็นสิ่งสะท้อนว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้แล้ว

2.3 Acting & Checking การประเมินผู้เรียน เป็นการเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรม การเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ (learning processes) ที่หลากหลายและเหมาะสม สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และพร้อมกันนี้ผู้สอนตรวจสอบกระบวนการเรียนรู้

ของผู้เรียน ด้วยการสังเกตการปฏิบัติการเรียนรู้ของผู้เรียน และให้คำชี้แนะ คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

2.4 Feedback การให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ เป็นการให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ แก่ผู้เรียน ภายหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมการเรียนรู้แล้ว เพื่อให้ผู้เรียน มองเห็นจุดเด่น และจุดที่ต้องปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของตนเองให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตลอดจนการสะท้อนผล การประเมินให้ผู้เรียนมองเห็นว่าตนเองเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่อย่างไร

2.5 Feed – forward การให้ข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ต่อยอด เป็นการชี้แนะหรือแนะนำผู้เรียนให้ไปเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ต่อยอดจากการเรียนรู้ในครั้งนี้ เน้นการส่งเสริมให้ ผู้เรียนมีนิสัยเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ซึ่งเป็นรากฐานของการเป็น นักสร้างสรรค์นวัตกรรมในอนาคต

2.6 Lesson learned การถอดบทเรียน เป็นการให้ผู้เรียนสะท้อนคิดสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้ ตลอดจนการตรวจสอบกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง ระดับ ความสำเร็จของการเรียนรู้ของตนเอง วิเคราะห์จุดเด่นและจุดที่ต้องปรับปรุงตนเอง ตลอดจนการกำหนดเป้าหมายของการเรียนรู้ที่มีพัฒนาการสูงขึ้นอย่างเหมาะสมกับระดับความสามารถของตนเอง ซึ่งการถอดบทเรียนจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง (transform) กระบวนการคิดและพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ดีขึ้น

สุนันท์ สีพาย (2561 : 13-27) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ในยุคดิสรัปชัน (Digital Disruption) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดสร้างสรรค์ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างสรรค์นวัตกรรมและการวิจัย ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ภายใต้การคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงสร้างสรรค์ การคำนึงถึงผลิตภาพ และการคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อมภายนอก อันเป็นพื้นฐานสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม จากการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนานวัตกรรมแสดงให้เห็นถึง การเรียนที่ต้องอาศัยเทคโนโลยีในการทำงานเพื่อประโยชน์สูงสุด ดังนั้นครูผู้สอนจะต้องสร้างชุมชนแห่งความสงสัย ความอยากรู้อยากรู้ และความต้องการคำตอบในช่วงเวลานั้น เพื่อให้นักเรียนลงมือค้นหาคำตอบผ่านกระบวนการเรียนการสอนโดยยึดปัญหาเป็นฐาน

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ของครูยุคดิสรัปชันครู มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูต้องได้รับการพัฒนาให้มีความพร้อม มีสมรรถนะ และมีทักษะที่จำเป็นในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาการสอนของตนให้มีประสิทธิภาพ ก้าวทันโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เพื่อเสริมสร้างทักษะความรู้ที่จำเป็นสู่ผู้เรียน ชี้นำผู้เรียนให้พัฒนาตนเองด้วยวิธีการที่ สอดคล้องกับธรรมชาติ และระดับความสามารถของผู้เรียน พัฒนาไป ในทิศทางที่ถูกต้อง เกิดการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดสร้างสรรค์ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างสรรค์นวัตกรรมและการวิจัยด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ภายใต้การคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงสร้างสรรค์ การคำนึงถึงผลิตภาพ และการคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อมภายนอกอันเป็นพื้นฐานสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม

ตารางที่ 2.2 การวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลของนักวิชาการ

นักวิชาการ องค์ประกอบ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	รวม	ร้อยละ
1. ความตื่นตัวทางความรู้	✓		✓			✓	✓	✓	✓			6	54.55
2. การปรับเปลี่ยนบทบาทตนเอง	✓						✓	✓	✓			4	36.36
3. การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	✓			✓			✓	✓	✓	✓		6	54.55
4. การใช้ความคิดสร้างสรรค์สร้างกิจกรรมการเรียนรู้	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10	90.91
5. การใช้ความรู้ความสามารถทางเทคโนโลยี	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10	90.91
6. กระบวนการสร้างนวัตกรรม	✓	✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓	✓	9	81.82
7. การนำนวัตกรรมสู่การปฏิบัติ	✓	✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓	✓	9	81.82
8. ปัจจัยความสำเร็จของนวัตกรรม		✓			✓		✓		✓	✓	✓	6	54.55
9. ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสมัยใหม่	✓	✓	✓		✓				✓		✓	6	54.55
10. การรู้จักนำสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน		✓	✓		✓	✓	✓		✓		✓	7	63.64

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

นักศึกษาการ องค์ประกอบ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	รวม	ร้อยละ
12. ใช้บทเรียนออนไลน์			✓						✓		✓	3	27.27
13. สร้างและบูรณาการความรู้ได้				✓		✓	✓		✓		✓	5	45.45
14. มีความคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์	✓					✓	✓	✓	✓		✓	6	54.55
15. มีวิสัยทัศน์และตลกกลิ้งทางความคิดเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้เรียน			✓		✓		✓		✓		✓	5	45.45
16. มีทักษะการสอนเด็กให้เติบโตเต็มศักยภาพ และสร้างผลงานใหม่ ๆ	✓					✓	✓	✓	✓		✓	6	54.55
17. เข้มแข็งในจรรยาบรรณคุณธรรม จริยธรรม									✓		✓	2	18.18
18. มีบทบาทนำด้านการสอน และวิชาชีพ				✓	✓				✓			3	27.27
19. การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง	✓		✓			✓		✓	✓	✓	✓	7	63.64
20. การเรียนรู้ของผู้ใหญ่							✓	✓		✓		3	27.27

หมายเหตุ [1] วิชัย วงศ์ใหญ่ (2565 : 25) , [2] จิตติมา วรรณศรี (2553 : 102), [3] สมหมาย จันทรเรือง (2563 : ออนไลน์), [4] วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา (2562 : 19), [5] สุกัญญา แซ่มซ้อย (2562 : 19), [6] ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2562 : 25-34), [7] เพ็ญจันทร์ สินธุเขต (2560 : 98-110), [8] ทิศนา แสงระวี (2565 : 30-45), [9] นรรัชต์ ฝั้นเชียร (2561 : ออนไลน์), [10] พระพรหมพิริยะ ถาวโร (มัลย์รักษ์) (2564 : 6-8), [11] สุนันท์ สีพาย (2561 : 13-27)

จากตารางที่ 2.2 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลของนักวิชาการของนักวิชาการ พบว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัลของนักวิชาการ มี 22 ด้าน เมื่อพิจารณาความถี่ของตัวแปร สรุปได้ว่า มีตัวแปร 6 ด้านที่มีความถี่สูงจำนวน 7-10 ความถี่ คือ การใช้ความคิดสร้างสรรค์สร้างกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้ความรู้ความสามารถทางเทคโนโลยี กระบวนการสร้างนวัตกรรม การนำนวัตกรรมสู่การปฏิบัติ การรู้จักนำสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน และการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง

ดังนั้น ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ผู้วิจัยจึงได้สรุปออกมา ทั้ง 6 ด้าน คือ 1) ด้านการใช้ความคิดสร้างสรรค์สร้างกิจกรรมการเรียนรู้ 2) ด้านการใช้ความรู้ความสามารถทางเทคโนโลยี 3) ด้านกระบวนการสร้างนวัตกรรม 4) ด้านการนำนวัตกรรมสู่การปฏิบัติ 5) ด้านการรู้จักนำสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน และ 6) ด้านการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การใช้ความคิดสร้างสรรค์สร้างกิจกรรมการเรียนรู้

ครูต้องมีการใช้ความคิดสร้างสรรค์สร้างกิจกรรมการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อครูและนักเรียนเป็นอย่างยิ่ง จึงจำเป็นที่จะต้องดำเนินการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมใหม่ การเตรียมความพร้อมของการจัดการศึกษาในรูปแบบทันสมัย มีความเหมาะสม มีคุณภาพ ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายที่สอดคล้องกับการใช้ความคิดสร้างสรรค์สร้างกิจกรรมการเรียนรู้ ไว้ดังนี้

วิชัย วงศ์ใหญ่ (2565 : 25) กล่าวว่า มีการใช้ความคิดสร้างสรรค์สร้างกิจกรรมการเรียนรู้ เนื่องจากบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปของครูผู้สอนจากผู้บรรยายมาเป็นพี่เลี้ยงให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดแนวคิดในการเรียนรู้และแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ดังนั้นครูผู้สอนจะต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความหลากหลาย อีกทั้งมีการประยุกต์ใช้สื่อออนไลน์การเรียนการสอนบนเว็บ กระดานอัจฉริยะ และข้อมูลผ่านเครือข่าย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ตรงตามความต้องการ คงทน หลากหลายวิธีการ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์เป็นโครงการต่อไป

ทิศนา แสงระวี (2565 : 22) กล่าวว่า ครูต้องมีการใช้ความคิดสร้างสรรค์สร้างกิจกรรมการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ที่เกิดจากแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ภายในตนเองซึ่งเป็นแรงขับภายในให้บุคคล

เกิดความต้องการในการพัฒนาตนเองให้ประสบความสำเร็จ โดยอาศัยปัจจัยสนับสนุนภายนอก ได้แก่ ความสนใจ ความถนัด โอกาส และเวลา

สมหมาย จันทรเรือง (2563 : ออนไลน์) กล่าวว่า ครูต้องมีการใช้ความคิดสร้างสรรค์สร้างกิจกรรมการเรียนรู้ เครื่องมือให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองในลักษณะการนำเสนอที่มีทั้งตัวอักษร ภาพกราฟิก ภาพเคลื่อนไหว เพื่อดึงดูดให้ผู้เรียนเกิดความสนใจเรียนรู้อย่างยิ่ง

สุกัญญา แซ่มซ้อย (2562 : 19) กล่าวว่า ครูต้องมีการจัดการเรียนรู้ การสร้างสรรค์ และการใช้นวัตกรรม เปิดประสบการณ์ให้กับผู้เรียน

ชูชาติ พวงสมจิตร (2562 : 25-34) กล่าวว่า ครูต้องมีการใช้ความคิดสร้างสรรค์สร้างกิจกรรมการเรียนรู้ ในการนำนวัตกรรมที่เลือกสรรแล้วมาสู่การปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม และส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

เพ็ญจันทร์ สินธุเขต (2560 : 98-110) กล่าวว่า ครูต้องมีทักษะการทำงาน ทักษะการคิด จินตนาการ ทักษะการแสวงหาความรู้ รวมไปถึงเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในศตวรรษที่ 21

นรรักษ์ ฝันเชียร (2561 : ออนไลน์) กล่าวว่า ครูต้องมีความคิดวิเคราะห์ และสร้างสรรค์ ครูจะต้องสอนให้เด็กมีทักษะกระบวนการคิด โดยสามารถคิดวิเคราะห์ในเรื่องต่างๆ และมีความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์

สรุปได้ว่า ด้านการใช้ความคิดสร้างสรรค์สร้างกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง ครูต้องมีการใช้ความคิดสร้างสรรค์สร้างกิจกรรมการเรียนรู้ มีการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ การเตรียมความพร้อมของการจัดการศึกษาในรูปแบบทันสมัย การจัดการศึกษาให้มีความเหมาะสม และมีคุณภาพตามมาตรฐาน และครูสามารถศึกษาถึงปัญหา แก้ไขปัญหา ปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ

2) การใช้ความรู้ความสามารถทางเทคโนโลยี

ครูต้องมีการใช้ความคิดสร้างสรรค์สร้างกิจกรรมการเรียนรู้ การนำเอาเทคโนโลยี เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน เป็นการเพิ่มพูน ประสิทธิภาพทางการเรียนรู้แก่ผู้เรียน และในสภาพปัจจุบันการเรียนการสอนก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงสิ่งนี้ได้ ครูจะต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนของตนเอง ต้องยอมรับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จึงต้องเรียนรู้เทคโนโลยีต่าง ๆ แล้ววิเคราะห์ความเป็นไปได้ ใช้อย่างให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ให้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนที่มีความพร้อมในระดับหนึ่ง ครูควรต้องพัฒนาตนเองเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม และยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายที่สอดคล้องกับการใช้ความคิดสร้างสรรค์สร้างกิจกรรมการเรียนรู้ ไว้ดังนี้

วิชัย วงศ์ใหญ่ (2565 : 25) กล่าวว่า มีการใช้ความรู้ความสามารถทางเทคโนโลยีเนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการเข้าถึงความรู้แบบตลอดเวลา ดังนั้นครูผู้สอนจำเป็น

อย่างยิ่งที่จะต้องมียุทธศาสตร์ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในการเข้าถึงความรู้ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางความรู้ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

ทิศนา แสงระวี (2565 : 22) กล่าวว่า การใช้ความรู้ความสามารถทางเทคโนโลยี นั้นเป็นทักษะที่ครูต้องมีการเรียนรู้ด้วยตนเอง การฝึกอบรมตามหลักสูตร การอบรมโดยหน่วยงานภายนอก การพัฒนาผ่านสื่อทางไกล

พระพรหมพิริยะ ถาวโร (มัลลัรักษ์) (2564 : 6-8) กล่าวว่า ครูต้องมีการใช้ความรู้ความสามารถทางเทคโนโลยี เป็นการโค้ชเน้นชี้แนะผู้เรียนให้พัฒนาตนเอง การนำเทคโนโลยีมาใช้ควบคู่พัฒนาความสามารถของผู้เรียน พัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้อง เกิดการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ การโค้ชเป็นบทบาทของผู้สอนที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มตามศักยภาพ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีทักษะในการเรียนรู้ ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการสร้างสรรค์นวัตกรรม อันเป็นทักษะจำเป็นที่ผู้เรียนทุกคนจำเป็นต้องมีในโลกปัจจุบันและอนาคต

สมหมาย จันทรเรือง (2563 : ออนไลน์) กล่าวว่า ครูควรรู้จักใช้บทเรียนออนไลน์ หรือ E-learning การเรียนการสอนบนเว็บ (Web-Based Learning) E-Book หรือกระดานอัจฉริยะ (Interactive Board) หรือข้อมูลผ่านเครือข่าย Internet

สุกัญญา แซ่มซ้อย (2562 : 19) กล่าวว่า ครูใช้ความรู้ด้านเนื้อหา การจัดการเรียนรู้ และเทคโนโลยีในการอำนวยความสะดวกในการสร้างประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างกว้างขวาง การสร้างสรรค์และการใช้นวัตกรรม

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2562 : 25-34) กล่าวว่า ขั้นตอนเลือกนวัตกรรมเป็นขั้นตอนที่สถานศึกษาดัดสับใจเลือกนวัตกรรมใดนวัตกรรมหนึ่งมาใช้ในสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความคุ้มค่าและความพร้อมของสถานศึกษา โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกของสถานศึกษามีส่วนร่วมในการคัดเลือกนวัตกรรม

นรรีชต์ ฝันเชียร (2561 : ออนไลน์) กล่าวว่า ครูต้องรู้และเข้าใจเทคโนโลยีใหม่ มีทักษะใหม่ ๆ พร้อมทั้งชี้แนะข้อดีข้อเสียให้ผู้เรียนได้ ครูจะต้องสามารถใช้เทคโนโลยีส่งเสริมการศึกษาได้หลากหลาย และสามารถชี้ให้เห็นถึงข้อดีข้อเสีย และการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

สุนันท์ สีพาย (2561 : 13-27) กล่าวว่า ครูมีการจัดการเรียนรู้ในยุค Digital Disruption เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดสร้างสรรค์ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างสรรค์นวัตกรรมและการวิจัยด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

สรุปได้ว่า ด้านการใช้ความรู้ความสามารถทางเทคโนโลยี หมายถึง ครูสามารถนำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน มีการเพิ่มพูน ประสิทธิภาพทางการเรียนรู้แก่ผู้เรียนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนของตนเองให้มีความทันสมัย เรียนรู้เทคโนโลยีต่าง ๆ และสามารถ

วิเคราะห์ความเป็นไปได้ของนวัตกรรมการเรียนการสอน เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ให้เหมาะสมกับสภาพสถานศึกษา

3) กระบวนการสร้างนวัตกรรม

ครูมีกระบวนการสร้างนวัตกรรม ต้องมีการเป็นการนำแนวคิด วิธีการ กระบวนการ หรือนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพตรงตามเป้าหมายของหลักสูตร ซึ่งจะช่วยทำให้การศึกษาและการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิม เกิดแรงจูงใจในการเรียนด้วยนวัตกรรมเหล่านั้น และประหยัดเวลาในการเรียนได้อีกด้วย ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายที่สอดคล้องกับกระบวนการสร้างนวัตกรรม ไว้ดังนี้

วิชัย วงศ์ใหญ่ (2565 : 25) กล่าวว่า กระบวนการสร้างนวัตกรรม ครูผู้สอนจากผู้บรรยาย มาเป็นพี่เลี้ยงให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดแนวคิดในการเรียนรู้และแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ดังนั้น ครูผู้สอนจะต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความหลากหลาย อีกทั้ง มีการประยุกต์ใช้สื่อออนไลน์การเรียนการสอนบนเว็บ กระดานอัจฉริยะ และข้อมูลผ่านเครือข่าย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ตรงตามความต้องการ คงทน หลากหลายวิธีการและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์เป็นโครงการต่อไป

จิตติมา วรรณศรี (2553 : 102) กล่าวว่า กระบวนการสร้างนวัตกรรม เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของครูยุคดิจิทัล การใช้นวัตกรรมสู่การปฏิบัติ และขับเคลื่อนในสถานศึกษาบรรลุผลตามเป้าหมาย

สมหมาย จันทรเรือง (2563 : ออนไลน์) กล่าวว่า กระบวนการสร้างนวัตกรรม เป็นการรู้จักนำสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน หรือ computer Assisted Instruction : CAI) มาเป็นเครื่องมือให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองในลักษณะการนำเสนอที่มีทั้งตัวอักษร ภาพกราฟิก ภาพเคลื่อนไหว เพื่อดึงดูดให้ผู้เรียนเกิดความสนใจเรียนรู้มากยิ่งขึ้น และบทเรียนออนไลน์ การเรียนการสอนบนเว็บ (Web-Based Learning) E-Book หรือกระดานอัจฉริยะ หรือข้อมูลผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

สุกัญญา แซ่มซ้อย (2562 : 19) กล่าวว่า กระบวนการสร้างนวัตกรรม ครูสามารถใช้ระบบเทคโนโลยีอย่างคล่องแคล่ว ร่วมกับผู้เรียน เพื่อนร่วมงานถ่ายทอดความรู้ใหม่ ๆ ตลอดจนเป็นแบบอย่างการทำงานด้านนวัตกรรมในสังคมดิจิทัล

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2562 : 25-34) กล่าวว่า กระบวนการสร้างนวัตกรรม การนำนวัตกรรมที่เลือกสรรแล้วมาสู่การปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม โดยสถานศึกษาต้องจัดระบบการดำเนินงาน และสนับสนุนอย่างเหมาะสม มีการปรับโครงสร้างที่เอื้อต่อการนำนวัตกรรมมาใช้ มีความยืดหยุ่น คล่องตัว ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

เพ็ญจันทร์ สินธุเขต (2560 : 98-110) กล่าวว่า ครูต้องมีกระบวนการสร้างนวัตกรรม กล้าคิด กล้าทำ มีความรอบรู้ สิ่งรอบตัวที่พร้อมเปลี่ยนแปลง ในโลกอนาคต เพื่อสร้างศักยภาพของผู้เรียนสูงสุด

นรรักษ์ ฝันเชียร (2561 : ออนไลน์) กล่าวว่า กระบวนการสร้างนวัตกรรม มีการพัฒนา ด้วยไอเดียความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมใหม่ ๆ ถึงเวลาแล้วที่จะต้องเปลี่ยนวัฒนธรรมการเรียนรู้ ของเด็กไทยเสียใหม่ ให้รู้จักการสร้างสรรค์ ร่วมกันวางแผน รู้จักแยกแยะ รู้จักประยุกต์ วิจัยค้นคว้า สร้างผลงาน วางแผนและประเมินผลเป็น

พระพรหมพิริยะ ถาวโร (มัลย์รักษ์) (2564 : 6-8) กล่าวว่า ครูต้องมีกระบวนการสร้างนวัตกรรม ชี้นำผู้เรียนให้พัฒนาตนเองด้วยวิธีการที่ สอดคล้องกับธรรมชาติ และระดับความสามารถของผู้เรียน พัฒนาไป ในทิศทางที่ถูกต้อง เกิดการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ

สุนันท์ สีพาย (2561 : 13-27) กล่าวว่า ครูต้องมีกระบวนการสร้างนวัตกรรม มุ่งเน้นให้ผู้เรียน สร้างสรรค์นวัตกรรมและการวิจัยด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ภายใต้การคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงสร้างสรรค์ การคำนึงถึงผลผลิตภาพ และการคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม และ สิ่งแวดล้อมภายนอก

สรุปได้ว่า ด้านกระบวนการสร้างนวัตกรรม หมายถึง ครูมีกระบวนการสร้างนวัตกรรม มีการนำแนวคิด วิธีการ กระบวนการหรือนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ สามารถแก้ปัญหา หรือพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพตรงตามเป้าหมายของหลักสูตร ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดแนวคิด ในการเรียนรู้และแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เป็นแรงขับเคลื่อนในสถานศึกษาให้บรรลุผลตามเป้าหมาย

4) การนำนวัตกรรมสู่การปฏิบัติ

ครูมีการนำนวัตกรรมสู่การปฏิบัติ การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี ในการจัดการศึกษา เป็นการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน การนำนวัตกรรมเข้าสู่ ชั้นเรียน ซึ่งเป็นการออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยในแผนการจัดการเรียนรู้ จะต้องมีการกำหนด Learning outcome (ตัวชี้วัด สมรรถนะ ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะต่าง ๆ) ให้มีความชัดเจน กำหนด รูปแบบในการวัดและประเมินผล การจัดการเรียนการสอน พร้อมทั้งเก็บหลักฐานที่เกิดจากการเรียนรู้ ของผู้เรียนและจากที่ครูได้เก็บรวบรวม เพื่อนำไปสู่การสรุปผลการใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายที่สอดคล้องกับการนำนวัตกรรมสู่การปฏิบัติ ไว้ดังนี้

วิชัย วงศ์ใหญ่ (2565 : 25) กล่าวว่า ครูต้องมีการนำนวัตกรรมสู่การปฏิบัติ ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีทักษะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในการเข้าถึงความรู้ และสามารถนำความรู้ไป ประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางความรู้ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

จิตติมา วรรณศรี (2553 : 102) กล่าวว่า ครูต้องมีการนำนวัตกรรมสู่การปฏิบัติ ต้องมีการนำโมเดล การพัฒนานวัตกรรมในสถานศึกษาและขับเคลื่อนนวัตกรรมสู่การปฏิบัติ

สมหมาย จันทรเรือง (ออนไลน์ : 2563) กล่าวว่า ครูต้องมีการนำนวัตกรรมสู่การปฏิบัติ หาความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ และฝึกปฏิบัติเพื่อสามารถใช้สื่อนั้นให้ได้ เช่น การอบรม หรือการปฏิบัติ เป็นต้น

สุกัญญา แซ่มซ้อย (2562 : 19) กล่าวว่า ครูต้องมีการนำนวัตกรรมสู่การปฏิบัติ ครูใช้ระบบ เทคโนโลยีอย่างคล่องแคล่ว การสร้างสรรค์และการใช้นวัตกรรม ร่วมกับผู้เรียน เพื่อนร่วมงาน ถ่ายทอดความรู้ใหม่ ๆ ตลอดจนเป็นแบบอย่างการทำงานด้านนวัตกรรมในสังคมดิจิทัล

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2562 : 25-34) กล่าวว่า ครูต้องมีการนำนวัตกรรมสู่การปฏิบัติ การนำนวัตกรรมที่เลือกสรรแล้วมาสู่การปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม โดยสถานศึกษาต้องจัดระบบ การดำเนินงานและสนับสนุนอย่างเหมาะสม มีการปรับโครงสร้างที่เอื้อต่อการนำนวัตกรรมมาใช้ มีความยืดหยุ่น คล่องตัว ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

เพ็ญจันทร์ สินธุเขต (2560 : 98-110) กล่าวว่า ครูต้องมีการนำนวัตกรรมสู่การปฏิบัติ มีทักษะการบูรณาการ เชิงสร้างสรรค์ มีการพัฒนาพวัตกรรมใหม่ให้กับผู้เรียน

นรรชต์ ฝันเชียร (ออนไลน์. 2561) กล่าวว่า ครูต้องมีการนำนวัตกรรมสู่การปฏิบัติ สร้างและ บูรณาการความรู้ได้ ครูจะต้องสามารถบูรณาการความรู้ต่าง ๆ ที่มี มาใช้ในการสร้างสรรค์ และพัฒนา องค์ความรู้ใหม่ ๆ

พระพรหมพิริยะ ถาวโร (มัลย์รักษ์) (2564 : 6-8) กล่าวว่า ครูต้องมีการนำนวัตกรรม สู่การปฏิบัติ กระตุ้นการเรียนรู้ เป็นการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ที่เน้น แรงจูงใจภายใน รวมทั้ง การสร้างแรงบันดาลใจ Passion ในการเรียนรู้ ความสนใจใคร่รู้ ก่อนที่จะเริ่มเข้าสู่การปฏิบัติกิจกรรม การเรียนรู้ การ Feed-up ที่ดีจะเป็นปัจจัยสนับสนุนให้ผู้เรียนใช้กระบวนการ เรียนรู้ของตนเอง อย่างเต็มความสามารถ จากการที่ผู้เรียนมีแรงจูงใจ แรงบันดาลใจ

สุนันท์ สีพาย (2561 : 13-27) กล่าวว่า ครูต้องมีการนำนวัตกรรมสู่การปฏิบัติ การจัดการเรียนรู้ที่ เน้นการคิดสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาพวัตกรรมแสดงให้เห็นถึง การเรียนที่ต้องอาศัยเทคโนโลยี ในการทำงานเพื่อประโยชน์สูงสุด

สรุปได้ว่า ด้านการนำนวัตกรรมสู่การปฏิบัติ หมายถึง ครูมีความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยี สมัยใหม่ใช้ในการจัดการศึกษา ฝึกปฏิบัติเพื่อสามารถใช้สื่อนั้นได้ มีความคิดสร้างสรรค์ใน การนำนวัตกรรม มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน สามารถถ่ายทอดความรู้ใหม่ ๆ ให้กับผู้เรียน และเพื่อนร่วมงาน สามารถปรับปรุงพวัตกรรมการสอนในรูปแบบให้มีประสิทธิภาพกับผู้เรียนมากที่สุด

5) การรู้จักนำสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

ครูต้องรู้จักนำสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน คอมพิวเตอร์ช่วยสอนเป็นกระบวนการเรียน การสอน โดยใช้สื่อคอมพิวเตอร์ ในการนำเสนอเนื้อหาเรื่องราวต่างๆ มีลักษณะเป็นการเรียนโดยตรง และเป็น การเรียน แบบมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive) คือสามารถ ได้ตอบระหว่างผู้เรียนกับคอมพิวเตอร์

ได้เช่นเดียวกับการสอนระหว่างครูกับนักเรียนที่อยู่ในห้องตามปกติ คอมพิวเตอร์ช่วยสอนมีหลายประเภทตามวัตถุประสงค์ที่จะให้นักเรียนได้เรียน กล่าวคือ ประเภทตัวเตอร์ ประเภทแบบฝึกหัด ประเภทการจำลอง ประเภทเกม ประเภทแบบทดสอบซึ่งในแต่ละประเภทก็มีจุดมุ่งหมายในการให้ความรู้แก่ผู้เรียนแต่วิธีการที่แตกต่างกันไป ข้อดีของการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน คือ ช่วยลดความแตกต่างระหว่างผู้เรียน เช่นผู้ที่มีผลการเรียนต่ำ ก็สามารถชดเชยโดยการเรียนจากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนได้ และสำหรับผู้ที่มีผลการเรียนสูงก็สามารถเรียนเสริมบทเรียนหรือเรียนล่วงหน้าก่อนที่ผู้สอนจะทำการสอนก็ได้ ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายที่สอดคล้องกับการรู้จักนำสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ไว้ดังนี้

จิตติมา วรรณศรี (2553 : 102) กล่าวว่า ครูต้องรู้จักนำสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน การคิดออกแบบสร้างนวัตกรรมสื่อการสอนให้กับผู้เรียน ในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ

สมหมาย จันทรเรือง (ออนไลน์ : 2563) กล่าวว่า ครูต้องรู้จักนำสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน การรู้จักนำสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน หรือ computer Assisted Instruction : CAI) มาเป็นเครื่องมือให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองในลักษณะการนำเสนอที่มีทั้งตัวอักษร ภาพกราฟิก ภาพเคลื่อนไหว เพื่อดึงดูดให้ผู้เรียนเกิดความสนใจเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

สุกัญญา แซ่มซ้อย (2562 : 19) กล่าวว่า ครูต้องรู้จักนำสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ใช้สื่อดิจิทัลร่วมกับแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้มากที่สุด

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2562 : 25-34) กล่าวว่า ครูต้องรู้จักนำสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน การนำนวัตกรรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมาใช้ในการสถานศึกษา โดยควรประเมินทั้งผลผลิตและคุณค่าของนวัตกรรม โดยนำสิ่งที่ยังบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

เพ็ญจันทร์ สินธุเขต (2560 : 98-110) กล่าวว่า ครูต้องรู้จักนำสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เพื่อพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยี ของผู้เรียนเกี่ยวกับการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลว่า เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาประเทศสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่ง และ ยั่งยืน”

นรรัชต์ ฝืนเชียร (2561 : ออนไลน์) กล่าวว่า ครูต้องรู้จักนำสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน นำด้านการสอนและวิชาชีพ พัฒนาคุณภาพของโรงเรียนและในวิชาชีพร่วมกับผู้บริหารมากขึ้น ครูจะต้องมีบทบาทต่อการส่งเสริม พัฒนา และประเมินผลการเรียนรู้และวิชาชีพในโรงเรียนร่วมกับบุคลากร ผู้บริหารและชุมชน

สุนันท์ สียาย (2561 : 13-27) กล่าวว่า ครูต้องรู้จักนำสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เพื่อให้นักเรียนลงมือค้นหาคำตอบผ่านกระบวนการเรียนการสอนโดยยึดปัญหาเป็นฐาน กล่าวคือ การเริ่มต้นจากความสงสัย ความต้องการในการอยากเรียนรู้ และการคลายความสงสัยด้วยการค้นหาคำตอบ

สรุปได้ว่า ด้านการรู้จักนำสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน หมายถึง ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพ ความต้องการ และความสะดวกของตนเอง ส่งเสริมให้ผู้เรียน

มีปฏิสัมพันธ์กับสื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยใช้สื่อคอมพิวเตอร์ การออกแบบบทเรียน ตอบสนองต่อแนวคิด และทฤษฎีการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น พัฒนาประสิทธิภาพของสื่อมัลติมีเดีย ทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นได้

6) การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง

ครูมีบทบาทในการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ครูผู้ทำหน้าที่แนะแนวแต่ละคนต่างก็ต้องการที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทางความคิด พฤติกรรม การสร้างการเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ ผ่านกิจกรรมที่ได้ลงมือทำ ได้เห็นจริง สถานที่จริง ให้สามารถกำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิต ปรับตัวเองให้เข้ากับสังคมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งล้วนเป็นทักษะในการเรียนรู้และดำเนินชีวิตขั้นสูง ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายที่สอดคล้องกับการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ไว้ดังนี้

วิชัย วงศ์ใหญ่ (2565 : 25) กล่าวว่า ครูต้องมีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง มีการปรับเปลี่ยนบทบาทตนเอง เนื่องจากครูผู้สอนมีบทบาทต่อผู้เรียนผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอน ผู้ถ่ายทอดความรู้ด้วยวิธีการบรรยาย การมอบหมายงาน มาเป็นการจัดการเรียนการสอนผ่านโลกออนไลน์ และให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปบูรณาการหรือประยุกต์เป็นโครงการหรือนวัตกรรมที่ผู้เรียนมีความสนใจ

สมหมาย จันทรเรือง (2563 : ออนไลน์) กล่าวว่า ครูต้องมีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ครูต้องมีความรู้ตามศาสตร์ของแต่ละสาขาวิชา ควรตระหนักว่าเครื่องมือและอุปกรณ์เหล่านี้เป็นเพียงสื่อการสอนเท่านั้น มิใช่ให้ผู้เรียนไปค้นคว้าเองอย่างอิสระ โดยครูไม่ได้มีบทบาทใด ๆ

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2562 : 25-34) กล่าวว่า ครูต้องมีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ค้นหาว่านวัตกรรมใดที่เหมาะสมต่อการนำไปใช้ในสถานศึกษา แล้วมาสู่การปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม โดยสถานศึกษาต้องจัดระบบการดำเนินงานและสนับสนุนอย่างเหมาะสม มีการปรับโครงสร้างที่เอื้อต่อการนำนวัตกรรมมาใช้ มีความยืดหยุ่น คล่องตัว ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้

ทศนา แสงระวี (2565 : 22) กล่าวว่า ครูต้องมีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้นอกจากการปฏิบัติงาน เป็นวิธีการเรียนรู้ที่โดยส่วนใหญ่อยู่ในรูปการพัฒนาตนเองแบบไม่เป็นทางการ ได้แก่ การฝึกอบรมตามหลักสูตร การอบรมโดยหน่วยงานภายนอก การพัฒนาผ่านสื่อทางไกล การศึกษาความสำเร็จของเพื่อนร่วมวิชาชีพ และการศึกษาต่อ

นรรชต์ ฝืนเชียร (2561 : ออนไลน์) กล่าวว่า ครูต้องมีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงสร้าง และบูรณาการความรู้ได้ ครูจะต้องสามารถบูรณาการความรู้ต่าง ๆ ที่มี มาใช้ในการสร้างสรรค์และพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ๆ

พระพรหมพิริยะ ถาวโร (มัลย์รักษ์) (2564 : 6-8) กล่าวว่า ครูต้องมีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง สนับสนุนให้ผู้เรียนใช้กระบวนการ เรียนรู้ของตนเองอย่างเต็มความสามารถ จากการที่ผู้เรียนมีแรงจูงใจ แรงบันดาลใจ และ Passion ในการเรียนรู้

สุนันท์ สีพาย (2561 : 13-27) กล่าวว่า ครูต้องมีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ครูผู้สอนจะต้องสร้างชุมชนแห่งความสงสัย ความอยากรู้อยากรู้ และความต้องการคำตอบในช่วงเวลานั้น เพื่อให้นักเรียนลงมือค้นหาคำตอบผ่านกระบวนการเรียนการสอนโดยยึดปัญหาเป็นฐาน กล่าวคือ การเริ่มต้นจากความสงสัย ความต้องการในการอยากรู้อยากรู้ และการคลายความสงสัยด้วยการค้นหาคำตอบ

สรุปได้ว่า ด้านการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง หมายถึง ครูมีความรู้ความเข้าใจเครื่องมือที่จะใช้แสวงหาความรู้ เพื่อช่วยเติมเต็มความรู้ให้กับผู้เรียนได้เกิดทักษะ ความรู้ สร้างสรรค์ประสบการณ์ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนทุกคน มีเทคนิควิธีการที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ได้ง่ายและรวดเร็ว เป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งที่จะนำความต้องการของครูผู้สอนไปสู่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ครูผู้สอนต้องรู้จักเลือกสรรสื่อการเรียนรู้ที่จะนำไปใช้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

บริบทของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2

1. ข้อมูลพื้นฐาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ตั้งอยู่เลขที่ 1051/3 ถนนท่าแฉลบ ตำบลตลาด อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้กำกับของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 36 และ มาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ใน 6 อำเภอของจังหวัดจันทบุรี ได้แก่ อำเภอขลุง อำเภอแหลมสิงห์ อำเภอมะขาม อำเภอโป่งน้ำร้อน อำเภอสอยดาว และอำเภอเขาคิชฌกูฏ มีข้อมูลโรงเรียนในสังกัด 106 แห่ง จำแนกเป็น สถานศึกษาที่เปิดสอนระดับประถมศึกษา จำนวน 81 แห่ง และสถานศึกษาที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น (โรงเรียนขยายโอกาสฯ) จำนวน 25 แห่ง จำนวนครู 1,181 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 2. 2567 : 18) รายละเอียดดังตาราง 3

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตาราง 2.3 ข้อมูลโรงเรียน ครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2567

ที่	อำเภอ	จำนวนครู
1	ขลุง	187
2	แหลมสิงห์	105
3	มะขาม	110
4	โป่งน้ำร้อน	314
5	สอยดาว	315
6	เขาคิชฌกูฏ	110
รวม		1,141

ที่มา : (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2, 2567 : 18)

2. ทิศทางการจัดการศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาในสถานการณ์โควิดโดยคำนึงถึงความปลอดภัยสูงสุดของของบุคลากรทุกคนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจัดให้มีการเรียนการสอนในหลากหลายรูปแบบตามบริบทของโรงเรียน นักเรียนและผู้ปกครอง โดยกำหนดวิสัยทัศน์ ค่านิยมองค์กร พันธกิจ และเป้าประสงค์ ดังต่อไปนี้

วิสัยทัศน์

“องค์กรคุณภาพ น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในศตวรรษที่ 21”

องค์กรคุณภาพ หมายถึง การเป็นองค์กรที่มีมาตรฐานสำนักงาน กระจายอำนาจ ใช้การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม มีกลไกในการตรวจสอบ และรับผิดชอบต่อท้องถิ่น

น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ใช้ธรรมาภิบาลบนฐานข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน เพื่อการบรรลุการพัฒนาเป้าหมายที่ยั่งยืน

ในศตวรรษที่ 21 หมายถึง การปรับสมดุลการบริหารจัดการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาให้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข พร้อมสำหรับวิถีชีวิตใหม่ในศตวรรษที่ 21

ค่านิยมหลัก

จิตบริการ ประสานใจ โปร่งใส เป็นธรรม

อัตลักษณ์

C	=	Capacity of service mind (จิตบริการ)
H	=	Harmony (ประสานใจ)
A	=	Accessibility (โปร่งใส)
N	=	Naturing equity (เป็นธรรม)
2	=	Knowledge and Moral (ความรู้คู่คุณธรรม)

เป้าประสงค์

1. ผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ในศตวรรษที่ 21
2. ผู้เรียนมีความปลอดภัย และโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง
3. ผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีคุณลักษณะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พันธกิจ

1. พัฒนาการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ในศตวรรษที่ 21
2. สร้างความปลอดภัย โอกาส และความเสมอภาคทางการศึกษา
3. เสริมสร้างคุณลักษณะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
4. พัฒนาระบบบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพโดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

3. บทบาทหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 หมวด 2 มาตรา 10 ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ ให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษา โดยรัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ตั้งอยู่เลขที่ 1051/3 ถนนท่าแฉลบ ตำบลตลาด อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้กำกับของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 36 และ มาตรา 37 แห่งระเบียบบริหารราชการ และการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 กำหนดให้มี เขตพื้นที่การศึกษาเพื่อการบริหารและจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแบ่งเป็นเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา และเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา ซึ่งจังหวัดจันทบุรีแบ่งออกเป็น 2 เขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษา คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ประกอบด้วย อำเภอเมืองจันทบุรี อำเภอท่าใหม่ อำเภอนายายอาม และอำเภอแก่งหางแมว และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 รับผิดชอบการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น (เฉพาะโรงเรียนขยายโอกาส) จำนวน 6 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอขลุง อำเภอแหลมสิงห์ อำเภอมะขาม อำเภอโป่งน้ำร้อน อำเภอสอยดาว และอำเภอเขาคิชฌกูฏ โดยมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. จัดทำนโยบาย แผนพัฒนาและมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายมาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของท้องถิ่น
2. วิเคราะห์การจัดตั้งงบประมาณ เงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษา และหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษา และแจ้งจัดสรรงบประมาณที่ได้รับให้หน่วยงานข้างต้นรับทราบ รวมทั้งกำกับตรวจสอบ ติดตามการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงาน ดังกล่าว
3. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่ การศึกษา
4. กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผล สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และในเขตพื้นที่ การศึกษา
5. ศึกษาวิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาในเขตพื้นที่ การศึกษา
6. ประสานการระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคลเพื่อส่งเสริม สนับสนุน การจัดและพัฒนการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
7. จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษา และประเมินผลสถานศึกษาในเขตพื้นที่ การศึกษา
8. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาของสถานศึกษาของเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดรูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา
9. ดำเนินการและประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่ การศึกษา
10. ประสาน ส่งเสริมการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการและคณะทำงานด้านการศึกษา
11. ประสานการปฏิบัติราชการทั่วไปกับองค์กรหน่วยภาครัฐ เอกชนและองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะสำนักงานผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการในเขตพื้นที่การศึกษา
12. ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการภายในเขตพื้นที่การศึกษาที่มีได้ระบุให้เป็น หน้าที่ของหน่วยงานใดโดยเฉพาะ หรือปฏิบัติงานอื่นตามที่มีมอบหมาย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 2 มีการแบ่งส่วนราชการ ภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ดังนี้

1. กลุ่มอำนวยการ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1.1 ปฏิบัติงานสารบรรณสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
- 1.2 ดำเนินการเกี่ยวกับงานช่วยอำนวยการ
- 1.3 ดำเนินการเกี่ยวกับอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และยานพาหนะ
- 1.4 จัดระบบบริหารงาน การควบคุมภายใน และพัฒนาองค์กร
- 1.5 ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่กิจการ ผลงาน และบริการข้อมูลข่าวสาร
- 1.6 ประสานการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานภายในและภายนอกเขตพื้นที่ การศึกษา
- 1.7 ดำเนินการเลือกตั้งและสรรหากรรมการและอนุกรรมการ
- 1.8 ประสาน ส่งเสริมการจัดสวัสดิการและสวัสดิภาพ
- 1.9 ปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับกิจการภายในของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาที่มีใช้งานของส่วนราชการใดโดยเฉพาะ
- 1.10 ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

2. กลุ่มนโยบายและแผน มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 2.1 มีหน้าที่ในการจัดทำนโยบาย และแผนพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐาน การศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของท้องถิ่น
- 2.2 วิเคราะห์การจัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษาและ แจ้งการจัดสรรงบประมาณ
- 2.3 ตรวจสอบ ติดตาม ประเมิน และรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณและผล การปฏิบัติ ตามนโยบายและแผน
- 2.4 ดำเนินการวิเคราะห์ และจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับการจัดตั้ง ยุบ รวม เลิก และโอน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 2.5 ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับ มอบหมาย

3. กลุ่มส่งเสริมการศึกษาทางไกล เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- 3.1 ศึกษา วิเคราะห์ ดำเนินการ และส่งเสริมการจัดการศึกษาทางไกล
- 3.2 ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร และการจัดการศึกษา
- 3.3 ดำเนินงานสารสนเทศเพื่อการบริหารและการจัดการศึกษา

3.4 ดำเนินการวิเคราะห์ และปฏิบัติงานระบบคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

3.5 ส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินงานบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ

3.6 ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

4. กลุ่มบริหารงานการเงินและสินทรัพย์ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

4.1 ดำเนินงานเกี่ยวกับงานบริหารการเงิน

4.2 ดำเนินงานเกี่ยวกับงานบริหารงานบัญชี

4.3 ดำเนินงานเกี่ยวกับงานบริหารงานพัสดุ

4.4 ดำเนินงานเกี่ยวกับงานบริหารสินทรัพย์

4.5 ให้คำปรึกษาสถานศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานบริหารการเงิน งานบัญชี งานพัสดุ และงานบริหารสินทรัพย์

4.6 ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

5. กลุ่มบริหารงานบุคคล มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

5.1 วางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง

5.2 ส่งเสริม สนับสนุนการมีหรือเลื่อนวิทยฐานะ

5.3 วิเคราะห์และจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับการสรรหา บรรจุและแต่งตั้ง ย้าย โอน และการลาออกจากราชการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

5.4 ศึกษา วิเคราะห์ และดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติงาน การเลื่อนเงินเดือน การมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

5.5 จัดทำข้อมูลเกี่ยวกับบำเหน็จความชอบและทะเบียนประวัติ

5.6 จัดทำข้อมูลระบบจ่ายตรงเงินเดือนและค่าจ้างประจำ

5.7 ปฏิบัติการบริการและอำนวยความสะดวกในเรื่องการออกหนังสือรับรองต่าง ๆ การออกบัตรประจำตัว และการขออนุญาตต่าง ๆ

5.8 ศึกษา วิเคราะห์ และจัดทำข้อมูลเพื่อดำเนินงานวินัย อุทธรณ์ ร้องทุกข์ และการดำเนินคดีของรัฐ

5.9 ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

6. กลุ่มพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 6.1 ดำเนินงานฝึกอบรมการพัฒนาก่อนแต่งตั้ง
- 6.2 ดำเนินงานฝึกอบรมพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพการปฏิบัติงาน
- 6.3 ดำเนินงานพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นไป ตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณ
- 6.4 ปฏิบัติงานส่งเสริม สนับสนุน และยกย่องเชิดชูเกียรติข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา
- 6.5 ดำเนินการเกี่ยวกับการลาศึกษาต่อ ฝึกอบรม หรือปฏิบัติการวิจัย ภายในประเทศหรือต่างประเทศ
- 6.6 ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และเสริมสร้างระบบเครือข่ายการพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษา
- 6.7 ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

7. กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 7.1 ประสาน ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา และหลักสูตรการศึกษาพิเศษ
- 7.2 ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย เพื่อพัฒนาหลักสูตรการสอนและกระบวนการเรียนรู้ ของผู้เรียน
- 7.3 วิจัย พัฒนา ส่งเสริม ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินเกี่ยวกับการวัด และการประเมินผลการศึกษา
- 7.4 วิจัย พัฒนา ส่งเสริม มาตรฐานการศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งประเมิน ติดตาม และตรวจสอบคุณภาพการศึกษา
- 7.5 นิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา
- 7.6 ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม การนิเทศทางการศึกษา
- 7.7 ปฏิบัติงานเลขานุการคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและ นิเทศการศึกษา ของเขตพื้นที่การศึกษา
- 7.8 ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

8. กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 8.1 ศึกษาวิเคราะห์ ส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินงานเกี่ยวกับศาสตร์พระราชา
- 8.2 ส่งเสริมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในรูปแบบการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

8.3 ส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินการเกี่ยวกับการจัดเตรียมข้อมูลการจัดการศึกษา
ขั้นพื้นฐานของบุคคล ครอบครัว องค์กร ชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และ
สถาบันสังคมอื่น

8.4 ประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษา สอดคล้องกับ
นโยบาย และมาตรฐานการศึกษา

8.5 ส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้มีความสามารถพิเศษ

8.6 ส่งเสริมงานการแนะแนว สุขภาพ อนามัย กีฬา และนันทนาการ ลูกเสือ ยุวกาชาด
เนตรนารี ผู้บำเพ็ญประโยชน์ นักศึกษาวิชาทหาร ประชาธิปไตย วินัยนักเรียน การพิทักษ์สิทธิเด็กและ
เยาวชน และงานกิจการนักเรียนอื่น

8.7 ส่งเสริม สนับสนุนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

8.8 ประสานการป้องกันและแก้ไขปัญหาการใช้สารเสพติด และส่งเสริมป้องกัน แก้ไขและ
คุ้มครองความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา รวมทั้งระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

8.9 ดำเนินงานวิเทศสัมพันธ์

8.10 ประสาน ส่งเสริมการศึกษากับการศาสนาและการวัฒนธรรม

8.11 ส่งเสริมแหล่งการเรียนรู้ สิ่งแวดล้อมทางการศึกษา และภูมิปัญญาท้องถิ่น

8.12 ประสานและส่งเสริมสถานศึกษาให้มีบทบาทในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

8.13 ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่
ได้รับมอบหมาย

**9. หน่วยตรวจสอบภายใน ให้ปฏิบัติงานขึ้นตรงกับหัวหน้าส่วนราชการ และมีอำนาจหน้าที่
ดังต่อไปนี้**

9.1 ดำเนินงานเกี่ยวกับงานตรวจสอบการเงิน การบัญชี และตรวจสอบ ระบบการดูแล
ทรัพย์สิน

9.2 ดำเนินงานเกี่ยวกับงานตรวจสอบการดำเนินงานหรือกระบวนการ ปฏิบัติงาน
เปรียบเทียบกับผลผลิตหรือเป้าหมายที่กำหนด

9.3 ดำเนินงานเกี่ยวกับการประเมินการบริหารความเสี่ยง

9.4 ดำเนินการอื่นเกี่ยวกับการตรวจสอบภายในตามที่กฎหมายกำหนด

9.5 ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับ
มอบหมาย

10. กลุ่มกฎหมายและคดี ให้ปฏิบัติงานขึ้นตรงกับหัวหน้าส่วนราชการ และมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 10.1 ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาการมีวินัยและรักษาวินัย
- 10.2 ดำเนินการสืบสวนเกี่ยวกับเรื่องร้องเรียน
- 10.3 ดำเนินการสอบสวนเกี่ยวกับวินัยและการตรวจพิจารณาวินัย
- 10.4 ดำเนินการเกี่ยวกับการอุทธรณ์และการพิจารณาอุทธรณ์
- 10.5 ดำเนินการเกี่ยวกับการร้องทุกข์และการพิจารณาร้องทุกข์
- 10.6 ดำเนินการเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่
- 10.7 ดำเนินการเกี่ยวกับงานคดีปกครอง คดีแพ่ง คดีอาญา และคดีอื่น ๆ ของรัฐ
- 10.8 ดำเนินการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ
- 10.9 ศึกษาวิเคราะห์ วิจัย จัดทำข้อมูลและติดตามประเมินผลเพื่อพัฒนางาน กฎหมายและงานคดีของรัฐ
- 10.10 ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

จากการศึกษาบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาใช้ความสุขเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครู จึงได้นำมาปรับ และประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์และส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ซึ่งมีหน้าที่ในการบริหารงานและวางแผนพัฒนาการศึกษา จึงต้องดำเนินการพัฒนาครู บุคลากรทางการศึกษาให้มีทักษะ ความรู้ ระบบที่สามารถประยุกต์ใช้ให้การบริหารงานและการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 มีดังนี้

งานวิจัยต่างประเทศ

รามันและธัญมัลย์ (Raman & Thannimalai, 2019 : 1-12) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบูรณาการเทคโนโลยีของครูในห้องเรียนศตวรรษที่ 21 งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาความเป็นผู้นำทางด้านเทคโนโลยีของผู้บริหารต่อการบูรณาการเทคโนโลยีของครูในโรงเรียนมัธยมมาเลเซีย ผลการศึกษาแสดงว่า ระดับของความเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีจากโครงสร้างทั้ง 5 ข้อขององค์กรระหว่างประเทศเพื่อเทคโนโลยีในการศึกษาและการบูร

ณาการเทคโนโลยีของครู มีระดับที่สูง และมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างความเป็นผู้นำทางด้านเทคโนโลยีของผู้บริหารกับการบูรณาการเทคโนโลยีของครูในโรงเรียนในเขตเหนือของ Kedah โครงการเตรียมความพร้อมของผู้บริหาร จึงควรมุ่งเน้นความเป็นผู้นำบนพื้นฐานเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มการบูรณาการเทคโนโลยีในห้องเรียน ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในอนาคต ควรมีการเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

อการวาล (Agarwal, 2017 : 7) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ การพัฒนาระบบการเรียนรู้แบบรวมกลุ่ม เพื่อพัฒนาหลักสูตร ระบบสารสนเทศที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว เนื่องจากเทคโนโลยีระบบสารสนเทศที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ผู้สอนจึงจำเป็นต้องเน้นเรื่องการสอนนักเรียน "วิธีการเรียนรู้" มากขึ้น และปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยอยู่เสมอไปสู่ทิศทางที่สามารถพัฒนาส่วนขยายการเรียนรู้แบบรวมกลุ่มที่ใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์และใช้หลักสูตรระบบสารสนเทศ 3 หลักสูตรที่มหาวิทยาลัยลิตเติลร็อค ส่วนขยายการเรียนรู้แบบรวมจะปรับเปลี่ยนตามกระบวนการเรียนรู้ที่มีอยู่ส่วนขยายการเรียนรู้แบบรวมไม่ใช้กระบวนการเรียนรู้ใหม่แต่สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ที่มีอยู่ การขยายการเรียนรู้แบบรวมจะสร้างกลยุทธ์การพัฒนาหลักสูตร ซึ่งจะทำให้หลักสูตรมีความคล่องตัวปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีที่พัฒนาอย่างรวดเร็วส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันและมีส่วนร่วมของนักเรียนและส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง การคิดเชิงวิพากษ์ และทักษะการเรียนรู้แบบไม่เป็นเส้นตรง ส่วนขยายการเรียนรู้แบบรวมเน้นการทำงานเป็นทีมประสานงานและเสริมสร้างทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ โดยเตรียมนักเรียนเป็นพนักงานรุ่นต่อไป การเรียนรู้แบบรวมกลุ่มใช้เทคโนโลยี สื่อสังคมออนไลน์สำหรับผู้เรียน เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนได้รับความร่วมมือที่ดียิ่งขึ้น ในงานวิจัยนี้นักเรียนได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับการเรียนรู้การเรียนรู้แบบองค์รวมและรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจแบบมีส่วนร่วม และแบบสรุปในชั้นเรียน

หวู (Wu, 2016 : 1065) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ การใช้มัลติมีเดียในการเรียนเพื่อเป็นแรงจูงใจในการเรียนรู้ของนักศึกษา เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์เครือข่ายและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ช่วยให้นักเรียนได้เพลิดเพลินกับชีวิตที่มีสีสัน ความรู้บางประการเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ตหรือสื่อ มีความหมายกว้าง ๆ ทำให้ดึงดูดความสนใจของสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และสื่อการสอน เพื่อความสนใจของนักเรียนในการบรรลุผลการสอนเป็นประเด็นหลัก ด้วยการออกแบบการทดลอง การวิจัยกึ่งทดลอง มีขึ้นก่อนในการศึกษานี้ มีนักเรียน 92 คนใน 2 ชั้นเรียนในโรงเรียนมัธยมผู่โจวที่ 1 ในฝูเจี้ยน ก่อนหน้านี้นักเรียนได้รับการออกแบบมาเป็นอย่างดีสำหรับการสอนคณิตศาสตร์มัลติมีเดียเป็นเวลา 4 เดือน ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่าง 1) แรงจูงใจในการเรียนรู้กับผลการเรียนรู้ 2) การเรียนการสอนหลายประสาทสัมผัสและแรงจูงใจในการเรียนรู้ และ 3) การเรียนรู้และผลการเรียนรู้หลากหลายประสาทสัมผัส การศึกษาครั้งนี้คาดว่าจะเข้าใจผลของมัลติมีเดียในการเรียนการสอน ด้านมัลติมีเดีย เกี่ยวกับแรงจูงใจในการเรียนรู้ของนักเรียน และผลลัพธ์ รวมถึงการอ้างอิง

สำหรับครูที่ใช้การเรียนการสอนแบบบูรณาการ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการส่งเสริมหน่วยการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

อัลคาวัลเคห์ (Alkhawaldch, 2014 : 127) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับอุปสรรคในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อการเรียนการสอนในประเทศจอร์แดนตามที่มีส่วนได้เสีย ได้แก่ นักเรียนครูและผู้บริหาร จอร์แดน เป็นประเทศที่กำลังพัฒนาอยู่ในใจกลางของตะวันออกกลาง ด้วยโอกาสอันยิ่งใหญ่และความท้าทายที่สำคัญ ในด้านการศึกษาการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาถึงอุปสรรคด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ผ่านกรณีศึกษาตีความซึ่งเป็นโครงการริเริ่ม ด้านการศึกษาของจอร์แดน การศึกษาใช้โมเดล Chain-to-Performance Chain TPC) เป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ มีการระบุถึงอุปสรรค 15 ข้อจากการวิเคราะห์นี้อุปสรรค 10 ประการ คือ ปัจจัยการใช้ประโยชน์ที่เสนอ โดยโมเดล TPC ซึ่งถูกมองว่าเป็นปัจจัยอุปสรรค (ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อบรรทัดฐานทางสังคมและเงื่อนไขที่เอื้ออำนวย)อุปสรรคมากมายที่เกี่ยวข้องกับ "เงื่อนไขการอำนวยความสะดวก" ประเภทที่วางความรับผิดชอบอย่างมีนัยสำคัญต่อกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อนำเสนอทรัพยากรที่เพิ่มขึ้น และ โอกาสในการอำนวยความสะดวกในกระบวนการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการศึกษาในจอร์แดน จากปัญหาและอุปสรรคที่กล่าวมา จึงได้มีเอกสารแนะนำการสนับสนุนสถาบันเพิ่มเติมสำหรับจอร์แดน และเพิ่มการฝึกอบรมด้านเทคนิคและการสอนสำหรับครู

คิงส์มิลล์ (Kingsmill, 2016 : 260-273) ได้ทำการศึกษา เรื่อง ประสบการณ์ของการเป็นพลเมืองดิจิทัลในหลักสูตรของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยคิงส์มิลล์ กล่าวว่า การเกิดขึ้นของโลกดิจิทัลได้สร้างการเปลี่ยนแปลงขึ้นมากมาย ทั้งตัวบุคคลและสังคม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ได้สร้างความต้องการใหม่ในการพัฒนาพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ทั้งนี้โรงเรียนได้กลายเป็นที่ถูกจับตามองในเรื่องของการพัฒนาและการปลูกฝังความเป็นพลเมืองดิจิทัล การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจว่านักเรียน ครู และผู้นำของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่ได้รับหลักสูตรความเป็นพลเมืองดิจิทัล ผลการศึกษาพบว่า หลักสูตรความเป็นพลเมืองดิจิทัลช่วยส่งเสริมมาตรฐานของพฤติกรรมออนไลน์ในโรงเรียน ซึ่งครูและผู้นำโรงเรียนคิดว่าหลักสูตรความเป็นพลเมืองดิจิทัลสามารถนำมาบูรณาการเพื่อพัฒนาบุคลากรและ นักเรียนให้มีส่วนร่วมทางสังคมออนไลน์ได้อย่างมีความรับผิดชอบและรัฐบาลต้องเห็นความจำเป็นและให้ความสำคัญกับหลักสูตรความเป็นพลเมืองดิจิทัลในโรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนและครอบครัวต้องมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลให้กับนักเรียน และยังพบความขาดแคลนในด้านความรู้ของครูในเรื่องของการสอนความเป็นพลเมืองดิจิทัล จึงมีความจำเป็นต้องให้ครูมีความรู้เรื่องของการเป็นพลเมืองดิจิทัลมากยิ่งขึ้น อีกทั้งเรื่องหลักสูตรความเป็นพลเมืองดิจิทัล มีการศึกษาที่เป็นพลวัตร ช่วยกระตุ้นให้เกิดการมุ่งเน้นความเป็นพลเมืองดิจิทัล นอกจากนี้บุคลากรในโรงเรียนจำเป็นต้องได้รับการศึกษาเบื้องต้นและต่อเนื่องเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดิจิทัล เพื่อที่จะได้นำไปพัฒนานักเรียนได้และโรงเรียนควรให้ความสำคัญกับหลักสูตร

ความเป็นพลเมืองดิจิทัล เนื่องจากเป็นพื้นฐานของนักเรียนทุกคนในการเป็นพลเมืองในสังคมดิจิทัลได้อย่างมีความรับผิดชอบ

งานวิจัยในประเทศ

สุภัทรพงศ์ รวงผึ้งรุ่งโรจน์ และคณะ (2566 : 192) ได้ศึกษาเรื่องนวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่าเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในการใช้ชีวิตของมนุษย์ในยุคดิจิทัล นวัตกรรมหลากหลายแขนงส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม ในระบบการศึกษา ก็เช่นเดียวกันผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพต้องใช้นวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์ในการบริหารจัดการภายในองค์กร โดยคำนึงถึงองค์ประกอบหลักในการพัฒนาองค์กร 5 ด้านคือ ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดและการประเมินผล และด้านการบริหารจัดการ ซึ่งจะช่วยให้องค์กรก้าวผ่านยุควิกฤตทางการศึกษา ที่ได้รับผลกระทบจากโรคระบาดด้วยการปรับวิธีเรียน เปลี่ยนวิธีสอน ปรับวิธีการบริหาร และประยุกต์ใช้นวัตกรรมอย่างสร้างสรรค์ การบริหารจัดการภายในสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจึงเป็นความท้าทายอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญ เพราะคุณลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารมืออาชีพคือการนำเทคโนโลยีสารสนเทศนวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำในการใช้เทคโนโลยีอย่างรอบด้าน สนับสนุนบุคลากรให้ใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการชั้นเรียน รวมไปถึงการนำนวัตกรรมเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการอย่างสร้างสรรค์ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำนวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์มาประยุกต์ใช้ในการบริหารนั้นถือเป็นการนำองค์กรก้าวไปสู่การเรียนรู้ในโลกแห่งดิจิทัล ถือเป็นการทำลายกำแพงที่กั้นขวางไม่ให้เกิดการเรียนรู้หรือองค์กรเจริญก้าวหน้า ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องเปลี่ยนแปลงทัศนคติในการบริหารงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น มุ่งพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ร่วมมือกับบุคลากรในองค์กรในการขับเคลื่อนองค์กรให้ก้าวผ่านกระบวนการขั้นตอนในการบริหารจัดการแบบเดิมสู่กระบวนการที่เน้นปรับวิธีเรียน เปลี่ยนวิธีสอน ปรับวิธีการบริหาร ประยุกต์ใช้นวัตกรรมอย่างสร้างสรรค์สู่การเป็นผู้บริหารยุคมืออาชีพในยุคดิจิทัล

ไสว วีระพันธ์ และธีรภัทร ถิ่นแสนดี (2566 : 192) ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารการเปลี่ยนแปลงในองค์กรยุควิถีใหม่ ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารการเปลี่ยนแปลงในองค์กรยุควิถีใหม่ เป็นหน้าที่สำคัญของสถานศึกษาในฐานะองค์กรที่รับผิดชอบด้านการจัดการศึกษา ที่ต้องมุ่งจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงไปของสังคมยุคปัจจุบัน ซึ่งผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางของการบริหารจัดการศึกษานั้นคือ “ผู้บริหารสถานศึกษา” ซึ่งจะเป็นกุญแจสำคัญในการปลดล๊อคไปสู่เป้าหมายของการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพได้ ผู้บริหารการศึกษาจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนทัศนคติและแนวคิดการบริหารของตนเองให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นผู้บริหาร

สถานศึกษาจำเป็นต้องมี “ภาวะผู้นำดิจิทัล” ซึ่งเป็นพฤติกรรมความสามารถของผู้บริหารในการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ และการจัดการในสถานศึกษา โดยภาวะผู้นำยุคดิจิทัลมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล 2) การสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ 3) การพัฒนาศักยภาพบุคลากร 4) การบริหารและการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี 5) การเรียนรู้และใช้เทคโนโลยี และ 6) การสร้างวัฒนธรรมเรียนรู้ยุคดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัล ซึ่งเป็นความสามารถของผู้บริหารในการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ และการจัดการในสถานศึกษา โดยมีวิสัยทัศน์และเป็นผู้ดำเนินการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องนำเทคโนโลยีมาบูรณาการใช้ในการจัดการศึกษาและ การทำงานภายในสถานศึกษาได้อย่างสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้เรียน ครู และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และส่งเสริมให้ครูและผู้เรียนมีความมั่นใจในการใช้เทคโนโลยีและการใช้เทคโนโลยี อย่างมีความรอบรู้และรู้เท่าทันสื่อ โดยคำนึงถึงหลักจริยธรรมในการใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมมาใช้ในการบริหารโรงเรียน ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารงานทั่วไป ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานวิชาการ และด้านการบริหารงานงบประมาณ

สิทธิณี ประภัศร (2565 : 89-103) ได้ศึกษาเรื่องคุณลักษณะของผู้บริหารมืออาชีพที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารมืออาชีพ โดยภาพรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ย จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านวิสัยทัศน์ ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ด้านความรู้ทางวิชาชีพและด้านการสื่อสาร การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดผลประเมินผล ด้านการนิเทศภายใน ด้านการพัฒนาสื่อ และการนำไปใช้ ด้านการวิจัยในชั้นเรียน และด้านการพัฒนาหลักสูตร คุณลักษณะของผู้บริหารมืออาชีพกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง และ คุณลักษณะของผู้บริหารมืออาชีพ ด้านความรู้ทางวิชาชีพ ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ด้านการสื่อสาร ด้านวิสัยทัศน์ และด้านคุณธรรมจริยธรรม ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา

มนตรี แก้วเชิด (2564 : 202) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต่อการส่งเสริมความร่วมมือของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพในด้านการสื่อสาร การมีวิสัยทัศน์ การปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เป็นผู้ นำ พัฒนา ศักยภาพบุคลากร และเทคโนโลยี การส่งเสริมความร่วมมือของครู ในภาพรวมอยู่ในระดับมากจากข้อเสนอแนะยังพบว่า ควรศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา การส่งเสริมความร่วมมือของครูฯ และความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ต่อการส่งเสริมความร่วมมือของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12

ซัชชญา พิระธณิศร์ (2563 :126) ได้ศึกษาเรื่องความท้าทายการจัดการศึกษาในยุค Disruptive Change ของผู้บริหารสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อเทคโนโลยีดิจิทัล การปรับเปลี่ยนวิธีการทำงาน บุคลากร หลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อ การวัดและประเมินผล นวัตกรรม การจัดการการเรียนรู้ ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้สอนมีบทบาทเป็นโค้ชเรียกว่า รูปแบบโค้ช “3Es” ซึ่งเป็นปัจจัยที่จะทำให้การโค้ชของผู้สอนประสบความสำเร็จได้ คือ 1) การสร้างความยึดมั่นผูกพัน (Engage) 2)การเสริมพลังการเรียนรู้ (Empower) 3) การสร้างความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ (Enliven) เทคโนโลยีดิจิทัลจึงมีบทบาทสำคัญในการศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาก็ควรตระหนักถึงผลกระทบที่มีต่อการจัดการศึกษาและการเรียนรู้มากขึ้นไปพร้อมกับมีการมีคุณธรรม จริยธรรม

มณฑาทิพย์ นามนุ (2561 : 87) ได้ศึกษาเรื่องทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 อยู่ในระดับมาก ทั้งในภาพรวมและรายด้าน และ 2) ผลการเปรียบเทียบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บรรจง ลาวะลี (2560 : 214) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคไร้พรมแดน ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารในยุคไร้พรมแดน จะต้องมีความรู้เชิงทฤษฎี ความสามารถ มีทักษะ และประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษาให้ทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงโลกยุคใหม่ 4 ด้าน ประกอบด้วย มีความรู้ทางวิชาการ เป็นนักประกอบการ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถใช้เทคโนโลยีได้ มีพลังเชิงบวก ดันแบบที่ดี สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ 2. ทักษะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วยทักษะต่าง ๆ ดังนี้ ต้องมีการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ในการแก้ปัญหา การสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และมีมนุษยสัมพันธ์ 3. บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ ต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ มีระเบียบวินัยและการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และ 4. คุณธรรมและจริยธรรม ผู้บริหารสามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับบริบทการบริหารจัดการซึ่งเป็นคุณธรรมที่มีอยู่ในตัวของผู้บริหารการนำหลักธรรมมาปฏิบัติจนเป็นอุปนิสัยติดตัว ประกอบด้วยคุณธรรมจริยธรรมสำหรับตนเอง คุณธรรมจริยธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่การบริหาร และคุณธรรมจริยธรรมสำหรับสังคม